

mitte in caligo ne in saeculum longum mire in
firmitate i spu sancto. In certitate non fieri in
verbo certitudine iurante vi. De amicis
idebris et aliis suis. Propter quod et uerbis nobilita
tem. pietatem et honestitatem. Veridicatu
res et oportes. Sicut qui precepit et coepit.
Quasi morientes. et ante mortem. Ut castaque
metum manificat. Quia ueritas si emittitur

*ad
Bill. reg. p. 14*

Mlh 1589 II

II
1831

Tractatus
DE CENSVRIS
ECCLESIASTICIS,
CVM APPENDICE DE VSVRIS
& Cambiis, omnibus præsertim Clericis
perutilis & necessarius.

F². AVTHORE *Situs.*
Doctore CATTANEO, Ord:
Prædicat: Illustrissimi Archipræsulis, ac
Principis Salisburgensis Theologo.

MATTH. 18.
Quæcunq; alligaueritis super TERRAM,
erunt ligata & in COELO.

PATAVIAE
Excudebat MATTHÆVS Nenningerus,
Superiorum consensu.

M. D. LXXXIX.

THE CHARTERS
OF THE
SOCIETY OF FRIENDS
OF QUAKERS IN MARKET
TOWN, ENGLAND.

DAVID CATHERWOOD Q.D.

MARY TAYLOR
WILLIAM GORE

PRIVATE
COLLECTIONS
BY HENRY C. COOPER

ILLVSTRISSI
MO DOMINO HIE-
RONYMO BERNERIO, ORDI-
nis Prædic. EPISCOPO Asculano, S.R.E.
CARDINALI amplissimo, &c. Domino
ac Patrono suo colendissimo S.P.D.

R A C T A T V M hunc
breuē de Censuris
Ecclesiasticis, cum
Appēdice de Vsu-
ris et Cambiis, Cardinalis am-
pliss: non ea ratione III^{ma} Do-
minationi tuæ sum ausus de-
dicare, vt occasionem quērerē
tuarum virtutum heroicarum
encomiū agendi: sed id facere
sum ausus, vt hoc leuiuscule
signo maximam obseruantia
& reuerētiam, qua multis no-

A 2 mini-

E P I S T O L A

minibus sum & esse debedo er-
ga Illustriſſ: D. tuam testarer,
præcipuè autē eò quòd semp,
etiam post summā Cardinala-
tus dignitatē (cuius celſitudo
et splendor dignitati regię cō-
paratur) consecutam, vti hu-
manissimæ tuæ literę, quas re-
uerenter conſeruo, teſtantur,
me paterna quadam beneuo-
lentia fuerit proſecuta, & vt
planè cōfido, adhuc pſequa-
tur. Quamuis enim in omnia
Christianæ rei publicę negotia
perpetuò ſis intentus, & ita o-
mnibus tāquam singulis pro
animi tui magnitudine cōſu-
las: ſtudia tamen pietatis et re-
li-

DEDICATORIA.

ligionis, sacrarumq; literarū,
quibus animarū salus et Chri-
sti gloria prēcipuē cōtinetur,
omnibus aliis pro tua insigni
pietate anteferēda putas. Mul-
ti quidē Antistes integerime
in editiōe huius mei opusculi,
& diuitiarū magnitudine, &
generis claritate insignes mi-
hi in mentem venerūt: tamen
ob p̄dictas causas, vt tuas præ-
clarissimas animi dotes, q̄bus
ornaris, taceam, te cæteris iure
optimo præferendum censui.
Quare Cardinalis amplissime,
vt meā mentē boni cōsulens,
hoc exiguum munus tua singu-
lari humanitate, qua in oēs

EPISTOLA.

es propensus, in obsequiū Dei
Opt. Max. qui te dignissimum,
firmissimumq; suæ S^tæ Roma-
næ Ecclesiæ Cardinem diutis-
simè nobis seruet incolumē,
augere digneris, iterū atq; ite-
rum supplex rogo. Vale diu
felix Religionis nostræ decus
& ornamentum. Salisburgi
ipso die Diui HIERONYMI,
Anno reparatæ Salutis, Mil-
lesimo, Quingentesimo, Oc-
tuagesimo Octauo.

Illustrissimæ D. tuæ

Deuotissimus Seruitor

Fr: Sebastianus Cattaneus
Ord: Prædicatorum.

DOCTORIS
CATTANEI
DE CENSVRIS
ECCLESIASTICIS
TRACTATVS.

N Ecclesia CHRISTI duplex est clavis, siue potestas, Ordinis scilicet & Iurisdictionis: quæ veritas fundamentum suum habet in sacris literis, Matth. 16. Tibi dabo claves regni cœlorum. Nomine claviū venit potestas auferendi, vel ponendi impedimentum regni Dei: nam sicut per clavem materialem ponitur, vel remouetur impedimentum ingressus domus, ita per potestatem Ecclesiaz remouetur peccatum, per quod cœlum homini clauditur: vnde meritò potestas, qua tale obstaculum tollitur, clavis regni cœlorū dicitur, quæ remouendo peccatū aperit cœlum, & non remouendo claudit. Item Luc. 22. Domine (dixerunt Apostoli) ecce duo gladij hīc: quibus

A 4 Christus,

DE EXCOMMUNICATIONE.

Christus, Satis est: Duplex ergo est potestas, siue clavis in Ecclesia Christi, Ordinis & Iurisdictionis. Prioris clavis duo sunt actus, unus est potestas consecrandi, seu conficiendi corpus & sanguinem Christi, qui habetur Luc. 22. Hoc facite in meam commemorationem. Alter est potestas dimittendi peccata, qui habetur Ioan. 20. Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Posterioris vero clavis tres ponuntur actus. Primus est potestas condendi leges, ligandi & dispensandi, qui habetur Matth. 18. Quæcunq; ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo: Et quæcunq; solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo. Secundus actus est potestas distribuendi bona Ecclesiæ spiritualia per modum iustitiae, siue meriti, ut dare indulgentias, qui habetur 2. Cor. 2. Ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi, ut non circumueniamur a satana. Tertius actus clavis Iurisdictionis est potestas coercendi rebelles, & puniendi delinquentes, qui actus expressè accipitur Matth. 18. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. Item 1. Cor. 4. In virga, inquit Apostolus, veniam ad vos, an in

DE EXCOMMUNICATIONE. 2

in charitate? Verum clavis Ordinis differt à clave Iurisdictionis in duobus. Primo in hoc, quod clavis Ordinis, quæ est idem essentialiter cum charactere, est indelebilis: Clavis vero Iurisdictionis est amissibilis, quia stat sine charactere. Secundo differt in hoc, quod clavis ordinis, quoad executionem presupponit clavem Iurisdictionis: clavis autem Iurisdictionis non presupponit clavem Ordinis, quia Episcopus, non Sacerdos habet Iurisdictionem ante consecrationem, ita ut possit excommunicare, suspendere à diuinis, ligare, & alia id genus præstare, quæ Episcopus consecratus potest, quantum ad potestatem Iurisdictionis quam respiciunt censuræ ecclesiasticæ, quæ communiter à sacris Doctoribus ponuntur sex, scilicet, Excommunicatione, Interdictum, Suspensio, Depositio, Degradatio, & Irregularitas: propriè tamen, Censuræ ecclesiasticæ sunt tres, Excōmunicatio, Interdictum, & Suspensio: Irregularitas enim propriè non est censura, quia absque peccato cōtrahi potest: Depositio vero & Degradatio cum suspensione in iure cōfunduntur, & pro eodem usurpantur. Quare Censuræ ecclesiasticæ, hoc est, pœnæ spirituales,

A 5 qui

DE EXCOMMUNICATIONE.

quibus Ecclesia utitur ad coërcendum rebelles, et ad puniendum delinquentes propriè sunt tres: communiter verò sunt sex, iuxta quam diuisionē de singulis suo loco agemus, & primò de Excommunicatione, quæ est pœna omnium grauissima.

De Excommunicatione.

Excommunicatio est exclusio siue separatio à qualibet licita cōmunione, & legitimo actu, fundamentumq; suum habet in sacris literis, Ios. 6. Sit ciuitas hęc anathema, & omnia, quæ in ea sunt. Zach. 4. Ne fortè veniam, inquit Deus, et percutiam terrā anathemate. Matth. 18. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. Ad Gal. 1. Si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit. Item 2. ad Thes. 3. Si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & ne commisceamini cum illo, vt confundatur. Hac pœna, siue censura Ecclesiastica, Apostolus contra fornicarium publicum, & blasphemos vsus est: contra fornicarium. 1. Corinth. 5. Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, iam iudicaui,

vt

DE EXCOMMUNICATI^ENCE. 3

vt præsens eum, qui sic operatus est in nomine Domini nostri I E S V C H R I S T I, congregatis vobis, & meo spiritu, cum virtute Domini nostri I E S V, tradere huiusmodi hominem Sathanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit: contra blasphemos 1. ad Timoth. 1. Quidam circa fidem naufragauerunt, ex quibus est Himenæus & Alexander, quostradidi Sathanæ, vt discant non blasphemare. Item in hæreticos iussit hunc gladium exercere. ad Tit. 3. Hæreticū hominem post vnam & secundā admonitionem deuita. & Diuus Joannes in sua 2. Can. Si quis, inquit, venit ad vos, & hanc doctrinam non adfert, nolite eum recipere in domum, nec aue ei dixeritis: Ex his ergo patet contra Neotericos, quod Excōmunicatio nō est quid nouū in Ecclesia Christi, minus, inuentum Papisticum: sed esse diuinum institutum. Matth. 18. Quæcunq; ligaueritis super terram, erūt ligata & in cœlo. Accedunt testimonia antiquissimorum sanctorum Patrum, qui huius Censuræ ecclesiasticæ meminerunt, inter quos Zepherinus, qui fuit XIII. Papa sub Petro, ante annos 1378. in 2. sua Epistola ad Episcopos Galliarum. Augustinus in lib. de verbis

Apo-

DE EXCOMMUNICATIONE.

Apostolorum, serm. 68. Chrysostomus in
Epistolā ad Heb. Cyprianus lib. 3. Epist. 9.
quinimo & D. Clemens Discipulus Petri
Apostoli, Epistola sua secunda.

Quotuplex sit Excom- municatio.

Excommunicationis duæ sunt species,
vna quæ separat à Sacramentis Ecclesiæ,
à communione fidelium, et ab ingressu Ec-
clesiæ, & hæc dicitur maior, seu anathema.
Altera est, quæ separat solum à Sacramen-
tis, quod quodlibet peccatū mortale facit,
et ista dicitur minor, à qua simplices Sacer-
dotes in casibus à iure permissis absoluunt,
secus à maiori. **E**xcommunicatio minor est
exclusio à communione & participatione
Sacramentorum, nec non ab actu electio-
nis passiuè: vnde excommunicatus mino-
ri est inhabilis ad quodcunq; officium, seu
beneficium ecclesiasticum, peccatque talis
recipiendo & administrando Sacra menta,
licet non efficiatur irregularis: **C**ontrahit
tur autem Excommunicatio minor multis
modis, quantum ad Deum, incurritur per
quodlibet peccatū mortale: peccata enim
mor-

DE EXCOMMUNICATIONE. 4

mortalia sunt, quæ hominem à Deo separant, Isa. 59. Iniquitates vestræ diuiserunt inter vos, & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem eius à vobis, ne exaudiret: quo verò ad Ecclesiam, Excōmunicatio minor ipso iure præcipuè in quinque casibus incurritur. I. Per participatiōnem ciuilem cum excommunicato maiori excommunicatione, quod quandoq; est peccatum mortale, vt si fiat in cōtemptum clavis Ecclesiæ: quandoq; est sine mortali, vt quando fit ex quadam leuitate: Quinq; ponuntur, in quibus secundūm iura nō licet participare cum excommunicatis maiori excommunicatione: nempe in locutione, in diuinis, in salutatione, in habitatione, et in comedione, vti legitur 1. Cor. 5. & in 2. Can. D. Ioannis, Verūm in quinq; casibus quis absq; peccato potest cōmunicare excōmunicato maiori cxcōmunicatiōne. I. Propter utilitatem notabilē tam excōmunicati, quām participantis. II. Propter necessitatem. III. Propter ignorantia. IIII. Propter vinculum legis matrimonij. V. Propter subiectionem seu famulatum: hęc enim faciunt, quod anathema non possit obesse. II. Contrahitur Excommunicatiō

DE EXCOMMUNICATIONE

tio minor per sacrilegium commissum , licet quandoque per tale facinus maior Excommunicatio incurratur , vt si quis cognoscat Monialem , vel Sacerdotem percutiat , III. Incurritur Excommunicatio minor per notoriam fornicationem , maximè in Clerico . IIII. Per Simoniam , licet iam per eam commissam in beneficio vel ordine maior contrahatur . V. & vltimò incurritur excommunicatio minor ipso iure per ea , quibus sepultura Ecclesiastica negatur : puta si quis adultus semel in anno Sacerdoti non confiteatur , & in Paschate sacram synaxin temerè non sumat , talis enim , iuxta Concilij Lateranensis sanctionē , viuens arcendus est ab ingressu Ecclesie : moriens autem priuandus venit sepultura Ecclesiastica .

Quid sit Excommunicatio.

EXcommunicatio maior , quæ alio nomine anathema dicitur , est separatio à participatione Sacramentorum , à communione fidelium , ab ingressu Ecclesie , & ab actu electionis actiuè & passiuè : vnde sic excommunicatus recipiendo & administrando

DE EXCOMMUNICATIONE. 5
do Sacmenta, peccat mortaliter, fit Irre-
gularis, & est inhabilis ad omnia beneficia
& officia. Excommunicatio maior cōmu-
niter duplex ponitur, vna quæ dicitur à iu-
re, et altera quæ dicitur ab homine. Excom-
municatio à iure, in tribus potissimum dif-
fert ab excommunicatione, quæ dicitur ab
homine. Primo, quod excommunicatio à
iure, etiā latore mortuo durat, obligat, & li-
git: Excōmunicatio verò ab homine, mor-
tuo latore vim suā amittit. Secundo, quod
Excommunicatio à iure, tempus futurum
tantum respicit: Excommunicatio verò ab
homine, etiam præteritū. Tertio, quod Ex-
communicatio à iure, ligat ac tenet nulla
præmissa monitione: Excōmunicatio au-
tem ab homine, non valet, nisi præcedat tri-
na, vel vna pro trinā admonitione. Verum,
ut Excōmunicatio, quæ dicitur ab homine,
teneat, tria requiruntur, scilicet peccatum
mortale, trina monitio, & contumacia: iu-
xta processum Euangelicum, Matth. 18. à
Christo præscriptum, quando potestatem
excommunicādi suæ Ecclesiæ tradidit. Pri-
mum accipimus ibi: Si peccauerit in te fra-
ter tuus: quod dictum de mortali intelligi
debet, quia peccatum simpliciter & absolutè
sumptum,

DE EXCOMMUNICATIONE.

sumptum cōmuniter stat pro mortali : unde vbi lethale crimen non est, excommunica-
tio neq; locū, neq; vim habet. Secundum
habemus ibi: Corripe illū inter te et ipsum
solum: ecce prima monitio: Adhibe tecum
vnum vel duos testes : ecce secunda moni-
tio, sequitur, Dic Ecclesiæ : ecce tertia mo-
nitio. Tertium accipimus ibi: Si Ecclesiam
non audierit, ecce contumacia : hoc ergo
processu seruato, reus tunc venit excommu-
nicandus, seu tradendus Sathanæ : Sit tibi,
inquit Christus, sicut Ethnicus & Publica-
nus. Quare ex his patet, quòd excommuni-
cationis gladius neruus ecclesiasticæ disci-
plinæ ad continendos populos in officio
valdè salutaris, non temerè, neq; ex re vul-
gari, sed sobriè, magna circumspectione &
maturitate venit exercendus, prout sancta
Synodus Tridentina sess. 2 5. Decreto de re-
form. cap. 3. omnibus Iudicibus Ecclesiasti-
cis cuiuscunq; dignitatis sint, mandat: vult
enim, quòd in causis iudicialibus, tam in
procedendo, quam definiendo à censuris
Ecclesiasticis, quantū fieri potest, abstineat-
tur: ratio est, quia, vt ibi legitur, experientia
ipsa docet, quod si censuræ ecclesiasticæ te-
merè & ex rebus leuibus inçutiantur, ma-
gis

DE EXCOMMUNICATIONE. 6

gis cōtemni quām formidari, & perniciem
potius parere, quām salutem. Cōmunican-
tes cum excommunicatis in casibus à iure
non permis̄, minorem tantūm excom-
municationem incurruunt, præterquām in
tribus casibus, in quibus maior incurritur.
Primus casus est, si quis scienter participet
cum criminoso excommunicato nomina-
tim, in crimine, puta consulendo, auxilián-
do, &c. talis maiorem excommunicationē
incurrit. Secundus casus est, si quis scienter
communiçat cum eo, qui cum participi-
bus suis per sententiam est excommunicā-
tus. Tertius casus est, vt si clericus partici-
pet in diuinis cum excommunicato nomi-
natim à Papa: in his enim casibus commu-
nicantes cum excommunicatis maiorem
excommunicationem incurruunt.

Quotuplex sit Excommu- nicatio Iuris.

Excommunicationes Iuris, quædam di-
cuntur Papales, & quædam Episcopa-
les: excōmunicationes Papales dicuntur,
quaꝝ sunt sanctæ sedi reseruatæ, vt contentæ
in bulla cœnæ Domini, & extrauag: Paul:

DE EXCOMMUNICATIONE.

II. cap. 3. & Sixti IIII. cap. 5. de Pœnit: & Remissione. Episcopales verò dicuntur nō solūm, quæ ab Episcopis per suum aut synodale statutum sancitæ, sed etiam quæ à Iuris conditore ipsis Episcopis reseruatae sunt. Absolutio ab excommunicationibus Papalibus licet summis Pontificibus sit reseruata: tamen in gratiam eorum, qui ex legitima & rationabili causa se corā Pontifice Maximo sistere nequeunt, interdum Episcopis, & aliis quibusdā sedis Apostolicæ beneficio est concessa, vt cū his, qui quatuor sequentibus versiculis compræhenduntur:

Regula, mors, sexus, hostis, puer, officialis,
Deliciosus, inops, ægerq; senexq; sodalis,
Janitor, astrictus, dubius, cause, leuis iectus,
Debilis, absolui sine summo iure meretur.

Regula, vt quando Regularis Regularem aut secularem Clericum verberaret, tunc absolui potest à suo Prælato: quocunque nomine appelletur, Abbas, Præpositus, Prior seu Quardianus, & hoc secundum Panormitanum, siue ante, siue post religionis ingressum, talem excōmunicationem incurrit.

Mors, vt li innodatus, sit constitutus in arti-

DE EXCOMMUNICATIONE. 7

articulo mortis, quo tempore, quilibet a quo-
uis Sacerdote potest absoluiri a Papalibus.

Sexus, ut quando personæ casibus Papa-
libus inuolutæ sunt: Mulieres, præcipue si
sint Moniales, tunc ab Episcopo ordinariè,
vel a Prælatis suis, a quacunq; excommu-
nicatione absoluiri possunt.

Hostis, ut si ligatus habet graues inimi-
citas, propter quas sine magno vitæ discri-
mine, Romam ire non potest.

Puer, ut si Clerici, intra pubertatis annos,
se inuicem percusserint, tales ad sedem Apos-
tolicam non sunt mittendi, sed ab Episco-
po absoluiri possunt, quia eos actas excusat:
vnde Episcopus impuberis, doli tamen ca-
pacis, a Papalibus absoluiri.

Officialis, ut si Officialis, suo fungens
officio, Clericum percutiat, Episcopus eo
casu illum absoluere potest.

Deliosus, ut quando persona, in nodata
casu Papali, est nimis delicta, ita ut nequeat
molestias Romani itineris ferre, tunc Epi-
scopus reum a Papalibus potest absoluere,
cuius iudicio & definitioni standum est.

Inops, cum quis, propter egestatem at-
que inopiam, in tam longo itinere, se suspen-
tare non valet; intellige de his, qui mendi-

DE EXCOMMUNICATIONE.

care non consueuerunt: secus de aliis, qui ante excommunicationē, ostiatim viētum sibi quārebant.

Æger, vt si reus est infirmus, ita vt propter aduersam valetudinem se itineri accingere nequeat, puta si podagra, aut febris quartana laborat, tunc Episcopus absoluit.

Senex, vt si quis præ senio Summū Pontificem adire non potest: nam in iure, senio cōfecti, valetudinarijs comparantur, & cōmuniter quiuis etiam robustus post 70. annum ab itinere Romano excusatur.

Sodalis, vt quando Clerici simul viuentes, in eodem Collegio se mutuò violenter percusserint, aut vnus alterum, eo casu ab Episcopo absolui possunt.

Ianitor, vt si Ostiarius, ratione sui officij, percutiat Clericum, tunc ab Episcopo pariter absolui potest.

Astrictus, vt quando reus est sub potestate alterius constitutus, sicut filij familias & serui.

Dubius, vt si sparsa sit fama, quempiam verberasse Clericum, cum tali nullus communicare debet, & eum Episcopus ad cautionem absoluit.

Causæ,

Causæ, vt quando reus legitimum aliquod, & Canonicum impedimentum habet, secundum boni viri arbitriū, quo minus Romam proficiſci possit.

Leuis i^ctus, vt si quis Clericum leuiter percutiat manu violenta.

Debilis, vt quādō innodatus ob vitium corporis, non potest adire Summum Pontificem, quales sunt cœci, contracti, claudi, & id genus: in his enim casibus Episcopus potest à Papalibus absoluere. Quinimò vi- gore Sacri Concil. Trid. Sess. 24. cap. 5. decret. de reform. Episcopus absoluere po- test suos Diocesanos ab omnibus casibus Papalibus occultis: item ab hæresi in foro conscientiæ: Excommunicationes Episco- pis à iure reseruate sunt leuis percussio Cle- rici violenta, percussio inter Regulares in Claustro; quando sui Prælati discretio ad illorum correctionem non sufficit. Item, Excommunicationes Papales ob iustum & canonicum impedimentum sunt Epi- scopales.

B 3 Casus

DE EXCOMMUNICATIONE.
Casus in quibus ob violen-
tas manus Clerico allatas
Excommunicatio non
incurrit.

Percussio Clerici violenta enormis, est casus Papalis, tamen decem cōmuniter ponuntur casus à sacris Doctoribus, in quibus ob violentam manuum iniectionem in Clericum, nulla prorsus contrahitur excommunicatio: quorū primus est. Si quis percutiat Clericum turpiter inuentū cum vxore, matre, sorore, vel filia sua. Secundus casus est, cùm vis vi repellitur, puta si is, quē Clericus inuasit, vim repellendo Clericum occideret, nullam incurreret excommunicationem, nullam irregularitatem, neque peccaret, ex quo vim vi repellere omnes leges, & omnia iura permittunt. Item defendens parentes, vxorem & filios, si Clericum lədat, non incurrit Canonem: pro defensione autem rerum suarum externalium Clericum occidens, excommunicationem non euadit. Tertius casus est, Si quis percutiat Clericum, ignorans ipsum esse Clericum, aut religiosum: quia nihil de habitu cleri-

DE EXCOMMUNICATI^EN^E. 9

clericali præfert. Quartus casus est, Si quis Clericum in meris Laicorum vestibus incedentem, tertio monitum, nō tamen correctum percusserit: quia qui priuilegio abutitur, meretur illo priuari. Quintus casus est, Si quis Clericum post trinam admonitionem bona Laicorum administrantem percusserit, excusatur, intellige, si iussus ab Episcopo à tali administratione se noluerit amouere: quia indignum est eos Ecclesiæ priuilegiis frui, per quos constat in Ecclesia scandalum generari. Sextus casus est, vt si quis percusserit Clericum se mancipantem rei contrariae clericatui: yeluti bigamiæ, talis non incurrit Canonem. Septimus casus est, vt si quis manus violentas in Clericum depositum, & curiæ seculari traditum iniiciat. Octauus casus est, vt si quis percusserit Clericum absq; deliberatione, subito quodā animi impetu, deinde ad se rediens abstineat, talis ex imperfectione actus, & defectu deliberatiōis excusatur. Nonus casus est, quando iniectio manuum violenta in Clericum tam leuis est, quod si in Laicum fieret, nō esset mortale, tunc neq; si in Clericum sit, excommunicationem Papalem inducit. Decimus casus est, in quo ob-

DE EXCOMMUNICATIONE.

violentas manus iniectas in Clericum, excommunicatio Papalis non incurritur, vt si quis ex authoritate corrigendo percutit Clericum, etiamsi ex inaduertētia modum excedat: in his enim casibus communiter secundūm Doctores percutientes Clericum Canonem nō incurrint. Item iocosa percussio Clerici, vel zelo deuotionis illata, nō inducit censuram. Præter autem prædictos casus, percutiens Clericum vel Regularem, incidit in Canonem, & nomine Clericorū hīc veniunt etiam, habētes solum primam tonsuram.

Decausa Excommunicationis.

EXcommunicatio maior ferri non debet, nisi pro peccato mortali, propterea Matth. 18. præmittitur, Si peccauerit in te frater tuus: peccatum autem simpliciter & absolute dictum, vt notant sacri Expositores, stat pro mortali: ergo causa excōmunicationis est lethale crimen. Vnde quicunq; scit, se non peccāsse mortaliter, in quacunque materia promulgetur excōmunicatus, potest sibi formare cōscientiam, quod non sit

DE EXCOMMUNICATIONE. 10

fit excommunicatus, nec debet timere, nec tenetur illam seruare, nisi propter scandalum. Verum non pro quolibet mortali excommunicatio est ferenda: quia est gravissima omnium poena, & secundum D. Augustinum maior reperiri non potest, cum sit æternæ mortis damnatio: sed solùm pro illis culpis, pro quibus antiqui Patres malos ab Ecclesia arceri iusserunt, accedente contumacia, sicut ex processu Euangelico patet. Possunt autem excōmunicare summus Pontifex, Patriarchæ, Primate, Archi-episcopi, Episcopi & alij, habentes Iurisdictionem ordinariam, seu delegatā: ut sunt Abbates, Priors Conuentuum, Officiales & Vicarij Episcoporum, etiam non Sacerdotes: Parochi verò, aliiq; Sacerdotes curā animarū habentes, licet potestatem habeat ligandi atque absoluendi in foro pœnitentia: vbi causa agitur inter hominem & Deum: non tamen habent potestatem in foro iudiciali, & contentioso, vbi causa agitur inter homines. Quare maiores Prælati ordinariè possunt excommunicare, & alij ex eorum commissione, nullus tamen potest parē si bi excommunicare, quia par in parem nullum imperiū habet, neq; communitatē;

B 3   quia

DE EXCOMMUNICATIONE.

quia aliquis, vt ex dictis patet, nō debet excommunicari, nisi proprie peccato mortali, quod est actus singularum personarū, & non totius communitatis: quandoquidem nō est verisimile, quod aliqua tota communitas ad malū consentiat, & quin aliqui sint dissentientes: Sed Deus non condemnat iustū cum impio, Gen. 19. ergo nec Ecclesia, quæ Dei iudicium imitari debet. Regulariter autem absolutio ab excommunicatione spectat ad illum, qui excommunicauit: tamen nouem ponuntur casus, in quibus excommunicantes excōmunicatos à se absoluere nequeunt. **P**rimus est, Si delegatus Papæ excōmunicet aliquem, & talis, sententiam excōmunicationis, per annum sustineat. **S**econdus est, Si iudex post latam sententiam, maiorem excōmunicationem incurrat: secus si minorē tantūm contrahat. **T**ertius est, Quando iudex post sententiam latam suspenditur, durante suspensione, excōmunicatū à se absoluere nō potest. **Q**uartus est, Si iudex interim à sua dignitate, quo uis modo, amoueatur, aut per renunciatiōnē, vel translationē, vel depositionē. **Q**uintus est, Si iudex post latam sententiam, interdictum violauerit: quia in tali casu, ipse prius

DE EXCOMMUNICATIONE. 11

prius à violatione interdicti debet absolui. Sextus est, Ordinarius potest incendiariū excommunicare, sed post denuntiationem, illum absoluere non potest, Septimus est, Quando inferior fert sententiam excommunicationis, & sumus Pontifex ex causæ cognitione sententiā approbavit. VIII est, quādo ferens sententiā excōmunicationis est merus executor Papæ, vel alterius iudicis Ecclesiastici. IX casus est, Si excōmunicās non est Sacerdos, non potest excommunicatum à se absoluere in foro pœnitentie: secus quo ad forum exterius, isti enim sunt casus, in quibus excommunicātes, excommunicatos à se, absoluere non poslunt.

De effectibus Excommunicationis.

Effectus maioris exōmunicationis, de qua intendimus, præcipui ponuntur oīo. Primus est, Eiectio ab Ecclesia, Matth. 18. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus: quod si excommunicatus maiori excommunicatione, intret Ecclesiam, & se immisceat diuinis, peccat mortaliter; Verum ei non prohibetur in-

DE EXCOMMUNICATIONE.

ingressus Ecclesiæ ad prædicationē audiendam, nec ad priuatam orationem faciendā, dummodò eo tempore non fiat, quo alij orant. Secundus effectus excommunicationis, est priuatio Sacramentorum : vnde excommunicatus maiori excommunicatione, ingerens se Sacramentis, peccat mortaliter, non recipit ultimum effectum Sacramenti, qui est gratia, efficitur irregularis, & inhabilis ad Ordines & beneficia, ita ut cum eo per solam sedem Apostolicam dispensari possit : At si talis contrahat, matrimonium tenet : si ordinetur, recipit characterem : & talibus cōstitutis in articulo mortis, Sacramentū pœnitentiæ non denegatur, vt potè, quia eo casu quilibet Sacerdos plenitudinem potestatis habet. Tertius effectus maioris excommunicationis, est priuatio orationum Ecclesiæ : homo enim per excommunicationē non solum priuatur, ne quis cum eo oret, sed etiam ne quis in personæ Ecclesiæ pro eo in orationibus communibus oret, quas pro membris Ecclesiæ facit: in orationibus verò priuatis, et particularibus licet pro excommunicatis orare, vt detur illis spiritus pœnitentiæ, & ab excommunicatione absoluantur. Priuatio orationum

DE EXCOMMUNICATIONE. 12

num Ecclesiæ est notabile damnum spirituale, iuxta illud Psal. 118. Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua. Quartus effectus excommunicationis, est priuatio suffragiorū Ecclesiæ, in hoc & in futuro seculo: nam nulla suffragia Ecclesiæ, vt sunt orationes, ieiunia, eleemosynæ, peregrinationes, disciplinæ, & Missæ pro illis dictæ prosunt, quatum ad satisfactionem, vel diminutionem pœnæ. Quintus effectus Excommunicationis est traditio Sathanæ, vt docet Apostolus 1. ad Tim. 1. neque hoc debet ascribi crudelitati Ecclesiæ, quæ est pia mater nostra: quia non tradit tales Sathanæ, quasi damnados, sed vt sic eos ad bonum trahat, nō infert eis iudicium maledictionis, vt in maledictione, quæ infertur, fistat, sed vt ordinetur in bonum illorū, quibus maledicit, sic maledictio quandoq; est licita, & salutifera: hoc modo Moyses maledicebat inobedientibus, Deut. 28. Quod si audire nolueris vocem Domini Dei tui, vt custodias & facias omnia mandata eius, quæ ego tibi præcipio hodie, maledictus eris in agro, maledictus eris in ciuitate, maledictū horreū tuum, & maledictæ reliquiae tuz. Sextus effectus

DE EXCOMMUNICATIONE.

fectus excommunicationis est separatio à
cœtu fidelium, & priuatio ab omnibus le-
gitimis actionibus in cōparatione ad alios:
vnde excommunicatus, si habet officium
publicum, ipso iure est priuatus, & in spiri-
tualibus, Clericus excommunicatus, ipso
facto est suspensus, quod si se immisceat di-
uinis, sit irregularis, talis non potest eligere,
aut eligi, neq; cōferre aut acceptare benefi-
cium, non potest accusare, iudicare, patro-
cinari, aut testificari. Septimus effectus ex-
communicationis est priuatio Ecclesiastica
sepulturæ: nam tales non debent sepeli-
ri in Ecclesia, aut in loco sacro: quando-
quidem cui non communicamus viuo, nec
mortuo cōmunicare debemus. Octauus et
Ultimus effectus excōmunicationis maio-
ris, est exclusio à regno Dei, iuxta illud
Matth. i 8. Quæcunq; ligaueris super ter-
ram, erunt ligata & in cœlo.

Excommunicatio quando dicitur nulla, & quan- do iniusta.

Excommunicatio in iure, quædam dici-
tur iusta, quædam iniusta, & quædam
nulla.

DE EXCOMMUNICATIONE. 13

nulla. Excōmunicatio iusta, ligat apud Deum & apud homines. Excōmunicatio iniusta, ligat apud homines, sed non apud Deum. Excōmunicatio nulla, neq; apud Deum, neq; apud homines ligat: vnde excommunicatio, quæ dicitur nulla, nō est simpli-
citer timenda, hoc est, non venit executioni mandanda, neq; in publico, neq; in occulto. Excommunicatio autem, quæ dicitur iniusta, est timēda, hoc est, executioni venit mandanda in publico, licet nō in occulto. Excōmunicatio in quinq; casibus dicitur nulla, & per consequens non ligat. Primi, quando ferens excōmunicationem, potestatem non habet, puta, si non est Iudex excōmunicati. Secundi, Quando ferens sententiam excōmunicationis, est excōmuni-
catus publicè, vel violator interdicti: quia talis ipso iure est priuatus potestate Iurisdi-
ctionis. Terti, Excommunicatio dicitur nulla, quando fertur contra personam pri-
uilegiatam, quo ad hoc, ut sunt Regulares,
qui ordinariè sunt exempti à Iurisdictione
Episcoporum. Quarti, Quando fertur post
legitimam appellationem, quæ deuolutio-
nem ad maiorem iudicem, & suspensi-
onem causæ, penes minorem operatur: vnde
tentans

DE EXCOMMUNICATIONE.

tendans aliquid post interpositam legitimam appellationem, non tenet, & talis secundum iura venit ab officio suo deponendum. Quintò, Excommunicatio est nulla, quando sententia continet intolerabilem errorem, puta si præcipiatur illicitum, ut furari, vel prohibeatur bonum de se, ut colere Deum, pauperibus dare elemosynam, vel si præcipiatur impossibile, vel si pronuntietur contra ius: in his enim casibus excommunicatione lata est nulla, et per consequens non ligat. In iusta autem excommunicatio dicitur tribus modis. I. Quando nulla adducitur causa, aut si adducitur, est falsa, vel si vera, non tamen sufficiens ac legitima. II. Quando sententia, quamvis vera & iusta, fertur à Iudice, non propter iustitiam, sed odium aut iram. III. Quando non seruatur debitus ordo iuris, ut si lata sine præcedente monitione, aut non coram idoneis personis.

Forma absoluendi ab excommunicatione in foro exteriori.

Reci-

DE EXCOMMUNICATIONE. 14

Recitetur Psal. 50. Miserere mei Deus,
&c. Respōdente Reo, si sciet, & astanti-
bus, quo finito dicitur Kyrie eleison. Chri-
ste eleison. Kyrie eleison. Pater noster, &c.
¶. Et ne nos inducas in tentationē. ¶. Sed
libera nos à malo. ¶. Saluum fac seruum,
vel ancillam tuam Domine. ¶. Deus meus
sperantem in te. ¶. Nihil proficiat inimi-
cus in eo, vel in ea. ¶. Et filius iniquitatis
non nocebit ei. ¶. Esto ei Domine turris
fortitudinis. ¶. A facie inimici. ¶. Dñe ex-
audi orationem meam. ¶. Et clamor meus
ad te veniat. ¶. Dominus vobiscum. ¶. Et
cum spiritu tuo. Oremus. Deus, cui propri-
um est misereri semper & parcere, suscipe
deprecationem nostram, ut hunc famulum
tuum, vel famulam tuam, quem, vel quam
excōmunicationis catena constringit, mi-
seratio tuae pietatis absoluat. Per Christum
Dominum nostrum, Amen. Deinde sequi-
tur. Authoritate Dei omnipotentis, & bea-
torū Apostolorum Petri & Pauli, ac ea qua
fungor, vel Reuerēdis: N. absoluo te à vin-
culo excōmunicationis maioris, in quam
incurristi propter N. & restituo te sanctis
Sacramentis Ecclesiæ, communioni et vni-
tati fidelium, in nomine Patris, & Filij, &

C **Spiritus**

DE EXCOMMUNICATI^EN.

Spiritus Sancti. In foro verò conscientiæ, ista forma est seruanda in absolutione ab excōmunicatione: Authoritate qua fungor, absoluo te à vinculo excōmunicationis, quā incurristi propter tale factum, & restituo te sanctis Sacramentis Ecclesiæ, cōmunioni, & vnitate fidelium, In nomine Patris, et Filij, & Spiritus Sancti. Verūm hic sciet Lector, quod cum absolutio sit duplex, vna à peccatis, & altera à censuris: absolutio à censuris semper debet præcedere absolutionē à peccatis.

Excommu: Papæ reseruatæ per bullam Cœnæ Domini sub Sixto V.

HÆretici cuiuscunq; sectæ, eorundē fautores, libros legentes, tenentes, aut imprimentes, & schismatici.

II. Appellantes à Pontifice ad futurum Cōciliū, eorumq; fautores.

III. Piratæ, atque eorū receptatores & fautores.

IV. Qui naufragorum Christianorum, cuiuscunq; generis bona etiam in littoribus iuguenta surripuerint.

DE EXCOMMUNICATIONE. 15

- V. Imponentes noua pedagia & gabellas, vel eas augentes, præterquam in casibus sibi à iure, seu ex speciali Sedis Apostolice licentia permisis.
- VI. Falsificantes literas Apostolicas, aut suppl. à quocunq; auctoritatem habente signatas, falsò fabricantes literas Apostolicas.
- VII. Deferentes arma, & alia usui bellico idonea ad Turcas, vel alios Christiani nominis inimicos, & ad Reipub. Christianæ statū pertinentia iisdem, in damnum Christianorum nunciantes.
- VIII. Impedientes eos qui victualia, & alia necessaria Romam conuehunt.
- IX. Qui ad Sedem Apostolicam venientes, vel ab ea recedentes, sua aut aliorū opera læserint: & qui sine Iurisdictione in Curia commorantes vexarint.
- X. Qui Romipetas, ac Peregrinos, etiam in vrbe morantes, vel abeuntes læserint.
- XI. Qui nocuerit S. R. E. Cardinalibus, & aliis Prælati.
- XII. Qui ad Romanā Curiam in negotiis suis recurrētes, per se, vel per alios lœdūt.
- XIII. Qui appellant à grauamine, vel futura executione, lit: Apostol ad Laicam

DE EXCOMMUNICATIONE.

- XIII.** Quicunq; executionem literarum Apost. aut aliarum expeditionum impediūt, & ad gratias impetran. acceden. prohibent.
- XV.** Iudices seculares, qui ecclesiasticas personas trahunt ad sua tribunalia, qui-que ecclesiastica libertatem tollūt, aut in aliquo perturbant.
- XVI.** Impedientes Prælatos, ne sua Iuris-
dictione vtatur, et qui in hoc dant auxilium, cōsilium, patrocinium et fauorem.
- XVII.** Vsurpantes Sedis Apost.&c quarū-
cunq; Ecclesiarum Iurisdictions, vel
fructus etiam sequestrantes.
- XVIII.** Imponentes decimas, & alia one-
ra personis ecclesiasticis, Ecclesiis, Mo-
nasteriis, aut eorum fructibus.
- XIX.** Iudices seculares, qui se interponunt
in causis capitalibus, seu criminalibus
contra ecclesiasticas personas.
- XX.** Occupantes bona, aut terras Ecclesiæ
Rom. & in illis supremam Iurisdictionem
vsurpantes.
- XXI.** Absoluentes in supra dictis casibus.
Caveant igitur Confessarij, ne alicui eo-
rum absolutionis beneficium impendant,
nisi in mortis articulo constituto: secus
nouerint

nouerint se excommunicatione Papali innodatos esse. Et hæc de prima censura ecclesiastica, quæ excommunicatio dicitur.

DE INTERDICTO.

Interdictum, ut à notione nominis, Deo auspice, exordiamur, h̄ic nō sumitur generaliter, hoc est, prout significat quācunq; prohibitionem, sed accipitūr specialiter: nemp̄, vt stat pro vna trium censorum ecclesiasticarum, quæ absq; peccato contrahiri nequeunt. Tractatur autē à sacris Doctoribus immediate post excōmunicationem, & hoc propter Symbolum, quod istæ duæ censoræ ad inuicem habent: nam sicut excommunicatio absolutionem peccatorum impedit, & diuinis priuat, ita & interdictū. Item, sicut excommunicatio non tenet, nisi feratur in scriptis cum expressione causæ, & præmissa canonica monitione, ita nec interdictum: Verūm interdictum differt ab excōmunicatione in quatuor. I. Quòd excommunicatio non fertur, nisi ob culpam propriam, Interdictum verò etiam propter

C 3 culpam

DE INTERDICTO.

culpam alienam. II. Quod vniuersitas seu
communitas excommunicari non potest,
interdici autem potest. III. Quod Episco-
pus & superior incurrit excommunicatio-
nem latam à iure, et si nō exprimatur in ea:
secus de interdicto, quod Episcopus non
incurrit, nisi in eo exprimatur. IIII. Inter-
dictum differt ab excōmunicatione, quod
excōmunicati nunquam admittuntur ad
diuina officia, interdicti vero, admittuntur
interdum ad diuina, ut infra suo loco pate-
bit. Interdictum ergo ecclesiasticum, de quo
intendimus, est separatio, à iure vel iudice,
facta à certis Sacramentis, à diuinis officiis,
& sepultura ecclesiastica. I. Dicitur à certis
Sacramentis: quia sunt quadā Sacra menta,
quæ etiam tempore generalis interdicti ad-
ministrari possunt, sicut sunt Sacra menta
Baptismi, & Pœnitentiæ absolute, & Eu-
charistiaæ existentibus in articulo mortis.
II. Dicitur à diuinis officiis, quia tempore
interdicti, celebratio diuinorum officiorū
prohibetur: vnde personæ interdictæ sub
pœna lethalis criminis, durante interdicto,
debent abstinere à diuinis officiis. III. Di-
citur à sepultura ecclesiastica: quia morien-
tes tempore interdicti, debent carere omni
solennitate

solemnitate & officio, quod impeditur corporibus funerandis, & interdicti nominatum extra locum sacrum sunt sepeliendi: violantes autem interdictum ecclesiasticum, si tales sunt Laici, peccant mortaliter, illisq; ingressus ecclesiae est prohibitus: Si vero Clerici, peccant mortaliter, & fiunt Irregulares, hoc est, inhabiles ad susceptionem ordinum, & ad executionem susceptorum. Verum, ut interdictum, quod ab homine dicitur, sit iustum, & per consequens, obliget homines ad eius obseruantiam, quatuor necessariò requiruntur. I. Compedens premonitio. II. Causa rationabilis. III. Ut causa sit notoria. IIII. Ut sententia fiat in scriptis, cum expressione causæ.

Quotuplex sit Interdictum.

Interdictum siue à iure siue ab homine, cōmuniter triplex ponitur: scilicet, locale tantum, personale tantum, locale & personale simul. Interdictum locale tantum, est, quo solus locus interdicitur, & tunc incolæ, qui non dederunt causam interdicti, alibi possunt absque peccato officia diuinæ

DE INTERDICTO.

audire, & Sacra menta recipere. Interdictum personale tantum est, quo solae personae interdicuntur, et tunc personae interdictae tam in proprio loco, quam alibi, tenentur sub reatu lethalis criminis interdictum seruare. Interdictum locale & personalae simul, est quo locus & populus, siue tales personae interdicuntur, & tunc personae interdictae, similiter neque in loco proprio, neque alibi, possunt diuina officia audire, aut Sacramenta recipere. Interdictum autem siue locale, siue personalae, duplex est, generale & speciale. Interdictum locale generale, est quo interdicitur locus universalis, puta regnum, provincia, Episcopatus, ciuitas, oppidum, aut pagus. Speciale est, quo interdicitur locus particularis, puta Ecclesia D. Petri Salisburgensis, vel Franciscanorum. Interdictum generale personale, est quo interdicitur aliqua universalitas hominum, ut regni, provinciae, ciuitatis, oppidi, aut pagi. Speciale est, quo interdicuntur personae singulares, una aut multae, certae aut incertae. Ad maiorem tamen evidentiā huius doctrinæ, quedam hic notanda veniunt. I. Quod interdictum generale loci non includit populū, aut personas eius: neque è regione interdictum

Quum generale populi includit locum. I I. Quod interdictum Cleri alicuius loci non comprehendit locū, neq; habitatores illius loci: neq; è contrario interdictum populi includit Clericos: licet interdictum Cleri, secundūm doctissimos viros, videatur includere religiosos, religiosas, conuersos, cōuersas, nouitios, & nouitias. I II. Quod interdictum ciuitatis cōprehendit suburbia, & ædificia propè mœnia, quæ verò ædificia dicenda sunt talia, relinquitur arbitrio Iudicis. IIII. Quod interdictum Ecclesiæ includit sacella, & cæmeterium contigua: interdicta verò Ecclesia non censentur interdicti Clerici eiusdem, neq; è contra interdictis clericis, cēsetur interdicta eorum Ecclesia.

Interdictum à iure quomodo incurritur.

Interdictum locale generale ipso iure fertur in septem casibus. I. Contra ciuitatē lādentem Cardinalem, excepta vrbe. II. Contra territorium lādentium Episcopū. III. Contra ciuitatem lādentē proprium Episcopum. IIII. Contra non seruantes

DE INTERDICTO.

constitutiones Pontificias in electione Pa-
pæ. V. Contra terras & loca Ecclesiæ locan-
tes domos usurarijs. VI. Contra loca impe-
dientium Legatos, seu nuncios Apostoli-
cos. VII. Contra loca cogentia Ecclesiæ,
seu personas ecclesiasticas soluere exactio-
nes pro rebus suis ad vsum. Interdictum lo-
cale speciale pariter à iure fertur in septem
casibus. I. Ecclesia est interdicta, quando
iniuriosa sanguinis effusione, vel seminis
procurata, polluitur. II. Quando Ecclesia
per simoniā consecratur. III. Quando Ec-
clesia erigitur & consecratur, potissimum
ad quæstum faciendum, & non pro diuino
cultu in ea peragendo. IIII. Quando Eccle-
sia sine licentia ordinarij fundatur & con-
secratur. V. Quando Ecclesia sine sanctoru-
reliquiis consecratur. VI. Quando in Ec-
clesia sc̄iēter hæreticus sepelitur. VII. Ipso
iure est interdicta Ecclesia Clericorum &
religiosorum, inducentium aliquem inde-
bitè ad promissionem sepulturæ ecclesiasti-
cæ: his enim casibus, Ecclesia ipso facto est
interdicta, ita ut in ea diuina officia cano-
nicè peragi nequeant. Interdictum perso-
nale generale à iure, in tribus casibus fertur.
I. Contra ^ecommunitatem concedentem
~~illuc~~ repre-

repræsalias, seu pignorationes aduersus personas ecclesiasticas, aut eorū bona. II. Contra communitatē cogentem Ecclesias seu Clericos soluere exactiones pro rebus suis ad vsum. III. Contra Capitulum seu Collegium accipiens aliquid ex fructibus beneficij vacantis. Interdictum personale speciale à iure, fertur in septem casibus. I. Contra iudicem ecclesiasticum ferentem sententiā excommunicationis præter ordinem iuris, taliq; ingressus Ecclesiæ, per mensem est interdictus. II. Contra visitatores recipientes munera in visitatione. III. Contra recipientem dignitatē ecclesiasticā à Lai-co, vel conferentem talem dignitatē Lai-co. IIII. Contra participantes cum excōmunicatis, & interdictis præterquam in casibus à iure permisis. V. Contra personas ecclesiasticas locantes domos alieniginis, ad fœnus exercendum. VI. Contra exigentes pädagia ab Ecclesiis, & à personis ecclesiasticis. VII. Contra Episcopos ingredientes clausuram Monialium, extra casus necessitatis.

Interdicto quæ prohibeantur.

Per

DE INTERDICTO.

Per quodcunq; interdictum septem potissimum in iure prohibentur. I. Celebratio diuinorum officiorum. II. Administratio sanctissimorum Sacramentorum. III. Collatio ordinum. IIII. Sepultura ecclesiastica V. Pulsatio campanarum pro diuinis officiis peragendis. VI. Apertio portarum Ecclesiaz tempore, quo diuina celebrantur. VII. Tempore interdicti Episcopus non potest publicè benedicere solenniter cum baculo & versu Adiutorium nostrum, &c. neque benedicere Abbatem, neque Abbatissam, neque consecrare calices, altaria, virgines, neque benedicere corporalia, & alia ornamenta pro celebratione Missaz requisita, neque vela Monialium, neque facere aquam benedictam, neque benedicere candelas in festo Purificationis: neque palmas & ramos in Dominica Palmarum, quia huiusmodi nomine diuinorum officiorum veniunt, intellige publicè: quæ tamen omnia cum moderamine in iure sumuntur, tempore enim interdicti etiam generalis quedam gratiosè conceduntur. Primo potest dici una Missa in hebdomade, ad renouandum venerabile Sacrementum, quod asseruatur infirmis. Secundo potest administrari Sacramentum

mentum Baptismi pro paruulis, etiam pro adultis, Sacramentum Confirmationis, Sacramentum Pœnitentiæ pro infirmis, & etiam pro sanis, qui non fuerunt excōmunicati, neq; interdicti, neq; fuerint causa interdicti sua culpa, neq; consilium, fauorem, aut auxilium præbuerint delicto, ob quod fuit positum interdictum, et Sacramentum Eucharistiaæ constitutis in articulo mortis. Tertiò, celebratio diuinorum officiorū singulis diebus in Ecclesiis tam secularibus, quam regularibus cum ista moderatione admittuntur, scilicet, submissa voce, ianuis clausis, campanis non pulsatis, et interdictis exclusis. IIII. Tempore interdicti etiam generalis celebratio diuinorum officiorū in locis interdictis, alta voce, ianuis apertis, ac pulsatis campanis, in quatuor solennitatibus conceditur, videlicet, in festo Nativitatis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis gloriosissimæ virginis Mariæ, & nō Octauis. Item in festo Corporis Christi, et tota Octaua, ex constitutione Martini V. & Eugenij IIII. In suis extrauag. ita tamen, vt illi, quorum culpa tale interdictum positum est, nō accedant ad altare. Ad maiorem autem horum euidentiam, quædam hinc

DE INTERDICTO.

hic notanda veniunt. I. Quod tempore interdicti etiam generalis, non prohibetur oratio matutina, meridiana, & vespertina, quam vocant Aue Maria. II. Non prohibetur benedictio mensæ, neq; lectio sacra, neque prædicatio, neque oratio priuata in Ecclesia, etiam illis ipsis, quorum causa positum est interdictum, licet tales sint interdicti personaliter. III. Non prohibetur excōmunicare aut absoluere, neq; introducere puerperam in ecclesiam, absque stola & solennitate Sacerdotali. IIII. Non prohibetur adoratio crucis Veneris sancti, neq; cōfessio generalis, neq; commentatio animarum defunctorum, neq; alia id genus: quia huiusmodi propriè non sunt diuina officia. V. Tempore interdicti possunt pulsari campanæ ad salutationem Angelicam, ad ostendendū sacras reliquias, ad notificandum horas, aut prædicandū, et quando santiissimum Eucharistiæ Sacramentū fertur ad infirmos. VI. Tempore interdicti, quamuis Laici nequeant sepeliri in loco sacro, neq; extra illum cum officio diuino, tamen sublato interdicto debent deferri ad illum, & si sepeliantur in illo, durante interdicto, non sunt extrahendi. VII. Tempore interdicti

dicti Clerici seruantes interdictum, possunt sepeliri in loco sacro, absq; tamen solennitate, quia hoc eis in iure permittitur.

Pœnæ violentium Interdictum.

Violatores interdicti, quādoq; sunt Clerici, quandoq; Laici: contingit autem violari interdictū à personis ecclesiasticis, quatuor modis. I. Si Clericus interdictus ante relaxationē in phibitis sese exerceat. II. Si clericus non interdictus aliquē interdictum sua culpa ad confessionem Sacramentalem suscipiat, & à peccatis citra articulum necessitatis absoluat. III. Si clericus interdictos, vel non interdictos, ad diuina officia, ad Sacra menta, et ad sepulturam ecclesiasticam *in loco interdicto* admittat, nisi quatenus à iure conceditur. IV. Clerici sunt violatores interdicti non monentes interdictum, vt sub diuinis exeat templum, & ob talem violationē Clerici peccant mortaliter, fiunt irregulares, & est illis phibitus ingressus Ecclesiæ, quo usq; veniam impetrent. Violatur verò interdictum à Laicis quinq; modis. I. Si Laici interdicti maneant

DE INTERDICTO.

maneant in Ecclesia, dum sacra fiunt, ac di-
uina celebrantur, cū tamen spontē tali tem-
pore Ecclesiam deberent egredi, & eo casu
tales peccant mortaliter. I I. Violant Laici
interdictum, si in locis interdictis celebrare
faciant, & tales ingressu Ecclesiæ secundum
iura priuantur. III. Si cogāt Sacerdotes cō-
tra interdictum celebrare, & tales excomū-
nicationem Papalem incurrint. I I I. Si
publicè interdicti moniti nominatim à ce-
lebrantibus, vt è templo exeant, et contem-
nunt, pariter excommunicationem Papalem
incurrunt. V. Laicus violat interdictum, si
temerario ausu defunctorum cadauera in
cœmeteriis tempore interdicti sepeliat, &
talis non solùm peccat mortaliter, sed etiā
excommunicationem Episcopo reseruata m
incurrit. Ad maiorem tamen euidentiam
huius doctrinæ, quædam hīc noto. I. Quòd
interdicti tantum nominatim vitandi sunt
& in his, quæ illis interdicuntur: habentur
autem pro interdictis nominatim, qui sunt
de cōmunitate nominatim interdicta. II.
Quòd participantes cum interdictis nomi-
natim, non proinde censentur nominatim
interdicti ante aliam denunciationem. I I I.
Quod Laici propter præsentiam interdicti,
non

non tenetur sub diuinis officiis Ecclesiam egredi. III. Quod interdictum generale non obligat ante sententiam declaratiuam iudicis de certis locis, aut personis. V. Quod si is, ob cuius culpam interdictum illatum est, illud non seruet, alij tamen obseruare debent: secus si is, in cuius fauorem latum est, non obseruet. VI. Quod legitima promulgatio interdicti sufficit ad eius obligationem: dicitur promulgatio legitima, si publicè fiat. VII. et ultimo loco sciendum est, quod interdictum generale iam in vicinio receptum, etiam exempti regulares seruare debent, secus iuris poenas incurront, nisi peculiare indultum super hoc habeat.

Quis possit interdicere.

Communiter qui potest excōmunicare, & suspendere secundūm Doctores, potest etiā interdicere, ut Papa potest ponere interdictum in tota Ecclesia, Legatus in locis suis legationis, Episcopus in sua Diœcesi, et Prælati inferiores habentes Iurisdicitionem ordinariā in suos subditos, his verbis: Nos propter talē causam, Ecclesiam N. vel ciuitatem, sive terram, aut communitem, aut talē et talē ecclesiastico supponimus

D nimus

DE INTERDICTO.

nimus interdicto. Si verò à iure est, his verbis: Nos propter talem causam, Ecclesiam N. vel ciuitatem, &c. suppositam esse interdicto, publicamus, seu denunciamus. Item qui potest excommunicari, & suspendi, potest etiam interdici: Quinimò vniuersitas, quæ non potest excommunicari neque suspendi, vt suprà dictum est, interdici potest: ita vt interdicta vniuersitate censematur interdicti omnes eius particulares, sōntes et insontes: quia potest unus interdici propter culpam alterius, licet non excommunicari, vel suspendi: semper tamen, vt interdictum debitè feratur, culpa propria vel aliena debet interuenire, nec sufficit culpa soluendi debitum, vt feratur interdictum generale authoritate ordinaria, vel delegata, sine speciali licentia Papæ. Relaxatio seu absolutio ab interdicto, si est ab homine, potest fieri ab eo qui interdictum tulit, vel ab eo, cui ipse mandauerit, aut à superiore: si verò interdictum sit à iure, et iuris cōditor sibi nō reseruauit, eo casu Episcopus relaxare potest, & non ordinariè inferior: secus quando cōditor iuris reseruauit sibi. Quod si interdictum sit ad certum tempus, vel cū cōditione, tunc completo tempore, & cōditione

ditione remota, interdictum etiam cōpletur, ac remouetur absq; vlla relaxatione, seu absolutione: relaxatur autem interdictum his verbis: Interdictum contraſtū seu im- positum N. vel N. propter N. vel N. au- thoritate qua fungor, vel Reuerēdissimi N. remoueo, atq; renoco, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.

DE SVSPENSIONE.

SVspensio, ut est tertia species censuræ ecclæsticæ, ab excōmunicatione maiori in duobus potissimum differt. I. Quòd excōmunicatio, vt supra dictum est, priuat reum à communione fidelium, & passiuæ participatione Sacramentorum: Suspensio verò neq; vnum, neq; alterū præfert. II. Quòd excōmunicatio impedit absolutio- nem à peccatis, suspensio autem non: quia suspensione non relaxata, absolutio à pec- catis tenet. Similiter ab interdicto suspen- sio in duobus præcipue differt. I. Quòd in- terdictū incurritur etiam per culpam alie- nam, vt ex dictis patet, suspensio verò non cōtrahitur, nisi per propriā. II. Quòd inter- dictum propriè Clerum et populū respicit;

D 2 • suspen-

DE SUSPENSIONE.

suspensio autem Clerum duntaxat: conueniunt tamen istæ tres censuræ ecclesiasticæ maximè in quinq; I. Quod, ut teneant, obligent, ac ligent, debent ferri in scriptis cum expressione causæ. II. Quod appellatio subsecuta nullam istarum suspendit, præcedēs verò quemlibet annullat. III. Quod omnes præcedere debet admonitio, cùm ferantur ob contumaciam: secus non tenent. IIII. Quod omnes impediunt à diuinis, licet suspensio quandoque fiat ab aliis, quām à diuinis officiis, & in absolutione omnium iuratur. V. Quod nulla earum contra receptrtos in filios speciales Papæ, ab Ordinario ferri potest: His ergo, vti scitu necessariis, præmissis: ad rem nostram redeo, et à definitione exordiendo. Suspensio est censura, qua personæ ecclesiasticæ ob suam culpam exercitium, & usus sui officij vel beneficij Ordinis, seu Iurisdictionis in totum vel in partem ad tempus prohibetur: & communiter ponitur duplex, minor & maior. Suspensio minor duobus modis incurritur, uno modo, per quodcunq; peccatum mortale, in quo existens, quousque pœnitentia, à celebratione & executione ordinum est suspensus, licet talis exercens officium ali- cuius

cuius ordinis solenniter, quasi suo munere fungens, non fiat irregularis: tamen talis toties peccat mortaliter, quoties id facit, nisi proposuerit confiteri, ubi copiam confessarij habere poterit: Alio modo contrahitur suspensio minor per participationem cum excommunicato maiori, siue per minorem excommunicationem, nam is à suspicione cuiusque Sacramenti abstinere debet: quia minor excommunicatio, ut supra dictum est, à participatione Sacramentorum separat, & ea non obstante se ingerentes, licet irregularitatem nō incurvant, peccāt tamen mortaliter. Suspensus ergo his duobus prædictis modis si celebret, non efficitur irregularis, non est à subdidis vitandus, etsi crimen eius compertum habeant, et accipientes ab eo Sacra menta, excusantur: Quin imò suspensus propter minorem excommunicationem, non prohibetur potestate exercendi iurisdictionalia, neq; eligendi, sed solum participatione passiva Sacramentorum, & quod elegi non possit: quod si talis confert Sacra menta, licet peccet, tamen collatio tenet, suumq; habet effectum: Suspensio autem maior, de qua præcipue hīc intendimus, et quæ propriè suspensi dicitur, du-

DE SUSPENSIONE.

plex est, à iure, & ab homine, quæ inter se
hoc modo differunt, quod suspensio à iure
futuros dunt taxat excessus respicit; suspen-
sio verò, quæ est ab homine, non solum in
futuras culpas ac negligentias animaduer-
tit, sed etiam in præteritas.

Casus in quibus iuris su- spensio incurritur.

Suspensio à iure in multis casibus incur-
ritur; nam suspensi sunt ipso iure Cleri-
ci fornicatores notorij, intellige notorieta-
te iuris & facti: secus si notorietate tantum
facti secundum doctissimos viros: Clerici
ergo concubinarij notorij iuris et facti sunt
ejidadi in Missa, & in aliis diuinis officiis:
et iam vigore sacri Cōcilij Trident. sess. 25.
de refor. cap. 14. Pœnæ Clericorum concu-
binariorum sunt, ut post primam monitio-
nem, si nō abstinerint, tertia parte fructuum
beneficiorum suorum priuentur, post se-
cundam monitionem, nedum omnibus
fructibus priuentur, sed etiam à suis officiis
ac beneficiis ad beneplacitum Ordinariorū
suspendantur: quod si ita suspensi perseue-
rauerint, eō casu priuentur perpetuò bene-
ficiis,

ficiis, et inhabiles ac indignos ad quoscunque honores, dignitates, beneficia, & officia in posterum reddantur.

Suspensi sunt ipso iure acquirētes beneficium, aut dignitatem ecclesiasticā per simoniam, etiam occultam; verū si simonia fuerit cōmissa ignorante beneficiato, tunc Episcopus, qui non conscientius simoniæ beneficium cōtulit, potest cum eo dispensare.

Conferentes ordines, vel beneficium simoniacè, & mediatores simoniæ, si est notoria, sunt suspensi ipso iure, etiam quo ad alios, & solus Papa dispensat.

Vsurpantes fructus beneficiorum vacantium, ipso iure sunt suspensi, donec satisfactione prævia per sedem Apostolicam suspensio relaxetur.

Ordinantes in aliena Diœcesi sine licentia proprij Episcopi loci, ab exercitio Pontificalium suspenduntur, & sic ordinati ab executione ordinum, ipso iure sunt suspensi.

Episcopi ordinantes scienter Clericum alienum, sine licentia sui Episcopi vel Superioris, per annum à collatione ordinum est suspensus, sess. 2 3. Concil. Trid. cap. 8. de refor.

DE SUSPENSIONE.

Episcopi Itali ordinantes Clericos vltra montanos, absque facultate Sedis Apostolicæ, vel licentia Episcopi eius, & sic ordinati ipso facto sunt suspensi.

Episcopi ordinantes Monachos, aliosq; religiosos sine licentia Abbatis, vel Superiorum ipsorum.

Episcopi titulares ordinantes quoscunque, etiam familiares sine expressa licentia proprij Ordinarij. Sess. 14. Concil. Trident. cap. 2. decret. de reformat.

Abbes conferentes minores Ordines intra fines alterius Diœcesis, non subditis Regularibus, ibidem sess. 23. cap. 10. decret. de reform.

Ordinantes religiosum non professum, nisi seruato decreto Concil. Trid. sess. 21. cap. 2. suspenduntur per annum à collatione Ordinum.

Initiantes coniugatum prima tonsura, per annum, ipso iure à collatione ipsius tonsuræ sunt suspensi.

Ordinantes bigamum priuantur potestate ordinandi, & celebratione Missæ per annum.

Ordinantes solenniter pœnitentem, illegitimum, neophytiū, mancipiū sine cōsensu

sensu Domini, inuitum, vel indeolum & literarum ignarum.

Ordinantes quempiam ante legitimam ætatem. Ad primam tonsuram, & ad tres priores ordines minores, requiritur ætas 7. annorum, ad Acolitatum 12. annorum, ad Subdiaconatum 22. annorum, ad Diaconatum 23. annorum, & ad Sacerdotium ætas 25. annorum desideratur, sess. 23. Cōcil. Trid. de reform. cap. 12. Verum secundum communē opinionem, ordinati ante legitimam ætatem, ipso iure non sunt suspensi, neque vtentes ordinibus fiunt irregulares, licet peccent mortaliter, nisi cum illis prius dispensetur.

Recipientes ordinem sacrum scienter ab Episcopo, qui renūciauit loco & dignitati.

Suscipientes ordinem sacrum extra statuta tempora ab Episcopo facultatem non habēte, tales sunt suspensi, & ordinans priuandus est authoritate ordinandi.

Promoti per saltum, hoc est, aliquo ordine intermedio prætermisso, quāuis characterem suscipiant, suspensi tamen sunt ab executione ordinis ita recepti.

Recipientes eadem die, absque dispensatione sedis Apostolicz, minores ordines cū

DE SUSPENSIONE.

Subdiaconatu, vel duos ordines sacros simul, Ordinatore sciente vel ignorantie, suspensi sunt ab ordinibus ita receptis, sessi
23. Concil. Trid. cap. 14. decret. de reform.

Ordinati in Apostasia à religione sunt suspensi, & Irregulares, nec cum illis dispensatur, nisi per Papam.

Recipientes ordines in excommunicacione, ob manuum injectionem, si sunt Clerici seculares, veniunt deponedi, si regulares, ab executione ordinis sunt suspensi, nisi probabilis ignorantia illos excuset, & factū non sit graue.

Episcopi autem Superiores, qui ex aliquo respectu humano omittunt procedere in crimine heresis, vel in eo aliquem iniuste vexantes, in iure per triennium ab officio suspenduntur.

Episcopi superiores concedentes domum notoriis usurariis alienigenis ad fœnum exercendum, vel permittentes tales habitare in terris suis, ipso facto incurunt suspensionem, à qua liberari nequeunt, donec eos dimittant & expellant.

Episcopi ingredientes clausuram Monialium extra casus necessitatis, sunt suspensi, & iam etiam excommunicati,

Præ-

Prælati, qui præter iuris dispositionem, bona siue iura ecclesiarum Laicis submit-tunt, puta si sine consensu sui Capituli, ac Sedis Apostolicæ licentia fiat, tales ab officio per triennium sunt suspensi.

Iudices ecclesiastici ferentes sententiam excommunicationis contra aliquem vel aliquos, non seruato ordine iuris, siue debito processu non obseruato.

Iudices ecclesiastici aggrauantes contra ius alteram partem in iudicio per gratiam aut pecuniam, tales ab executione officij per annum sunt suspensi.

Clerici occupates bona relicta post mor-tem Prælati, vel tempore vacationis obuenientia, à suis officiis suspenduntur, quandiu ea non restituerint Ecclesiæ vel successori.

Clerici qui scienter eligunt indignum ad Episcopatum, hoc est, illegitimum, vel non prædictum debita ætate, scientia, et moribus, à suis beneficiis sunt suspensi per triennium: item compromissarij eligentes scienter indignum, eandem pœnam incur-runt.

Clerici consentientes electioni de se fa-ciæ, per secularis potestatis abusum, fiunt irregularces, & absque dispensatione ad ali-quam

DE SVSPENSIONE.

quam dignitatem eligi non possunt, & elegentes à beneficiis & officiis penitus per triennium sunt suspensi, electionisq; potestate interim sunt priuati.

Habentes beneficium, si infra annum, deficiente legitimo impedimento, non suscipiūt ordinem annexum, à beneficio sunt suspensi.

Clerici in dignitate constituti, et religiosi audientes leges ciuiles & medicinā, præter excōmunicationem, quam incurruunt, sunt etiam suspensi à suis officiis.

Clerici suscipientes vel offerentes duelum, ipso iure suspenduntur: cum quibus tamen Episcopus dispēsare potest, si mors, vel mutilatio non est secuta.

Clerici recipientes notorios usurarios ad oblationem altaris, vel ad sepulturā ecclesiasticam, ipso facto ab executione sui officij suspenduntur, nec relaxari poterunt, donec ad arbitrium Episcopi satisficerint.

Religiosi præsidentes concedentes alicui ad vitam, vel certum tempus, iura & bona administrationis, cui præsunt, nisi utilitas Monasterij id exposcat, & Conuentus consentiat.

Fratres minores perturbantes fratres ordinis

dinis Prædicatorum, & è contra, in officio inquisitionis, ipso factō sunt suspensi ab executione sacrorum ordinum, & nisi per Sedem Apostolicam, vel Inquisitorem, cuius officium perturbārunt, relaxari possunt.

Fratres ordinis mendicantium suscipientes aliquem ad professionem, infra annum probationis, ipso factō sunt suspensi à receptione quorumcunque, ac pœna grauioris culpæ sunt puniendi, & sic profensus nō est ordini illi obligatus.

Celebrantes vel participantes scienter in diuinis cum personis interdictis vel excōmunicatis, aut in locis interdictis.

Contra hentes matrimonii de præsentī, & ante copulam carnalem ad sacros ordines transeuntes, non seruato tenore Canonum, tales quamvis charæterem recipiant, tamen sunt suspensi, ita ut neq; post mortē vxoris in illo ordine ministrare, neque ad alios ascendere, neq; officium aut beneficium ecclesiasticum obtinere possunt, matrimoniumq; sic contractum, non propterea dissoluitur, si in seculo maneant, secus si religionem approbatam intrarent.

Excommunicati maior i excommunicati-

DE SUSPENSIONE.

tione, ipso iure sunt suspensi, ab omni actu legitimo.

Clerici violates interdictum, sunt suspensi ab officio, beneficio, & omni iurisdictione.

Deficientes in probatione obiectorum, contra personam electi ad aliquam dignitatem, vel personatum, per triennium à beneficiis, quæ habent in illa Ecclesia, pro qua electio celebratur, suspenduntur, & ingerentes se ad illa intra illud tempus, perpetuò sunt priuati, nisi manifestissimè constet, quod calumniosè nō egerint. Iste ergo sunt casus cōmuniiores, in quibus iuris suspensio incurritur. Hic tamē sciet Lector, quod Clericus suspensus minori suspensione exercens officium alicuius ordinis solenniter, quasi suo munere fungens, non sit irregularis, ut supra dictum est: sed suspensus maiori suspensione à iure, siue ab homine, ingerens se prohibitis, irregularitatē semper incurrit.

De relaxatione Suspensionis.

Suspensus à iure vel à Iudice conditionatiter, completa vel amota cōditione, ipso facto absq; alia relaxatione est absolutus.

Sus-

Suspensus ab homine ordinariè & regulariter, venit absoluendus ab eo, qui suspendit, vel à superiore.

Suspensus à iure, absoluēdus est ab Episcopo, nisi conditor Canonis sibi reseruauerit, vel alteri expressè ac determinatè cōmiserit.

Episcopus non potest dispensare cum suspenso ex corporis defecū, vel peccato, à quo ipse Episcopus absoluere nequit: potest tamen dispensare cum eo, qui beneficium, vel ordinem simoniacè contulit, aut mediator fuit simoniae, si res sit occulta, imposita prius pœnitentia.

Episcopus potest dispensare cum ordinatis à suo antecessore extra tempora à iure statuta, vel ab alieno Episcopo, absq; literis dimissorialibus, vt in susceptis tantum ministrent, dummodò in susceptis ante Episcopi dispensationem non ministrauerint: quia si ministrauerint, contrahunt irregularitatem, & cum his solus Papa dispensat. Item cum promotis per saltū ad suscipiendum intermissum ordinem, & in suscepto postea ministrare.

Episcopi nunc vigore Sacri Concil. Trident. Sess. 24. cap. 6. de refor. possunt absoluere

DE SUSPENSIONE.

uerē ab omnībus suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus, ad forum contentiosum non deductis.

Suspensus potest absolui ab omni excommunicatione, et à peccatis, sacramq; synax in accipere, et postea à suspensione liberari: quia suspensio non impedit in aliis absolutionem: vnde si suspensio est ab ordine, non excludit, nisi ab his, quæ sunt ordinis: si à Iurisdictione, nō prohibet, nisi quæ sunt Iurisdictionis, & sic de aliis: propterea aliqua sunt licita.

Prælati religiosorum possunt dispensare cum suis subditis super suspensione et irregularitate, virtute suorum priuilegiorum, nisi tam enormis esset excessus, ut merito Sedes Apostolica cōsulenda videretur. Item prædicti Prælati possunt dispensare, & absolutionem à suis Confessariis obtinere super suspensione et irregularitate, quod contraxissent si protulissent sententiā suspensionis vel interdicti sine scripto ex imprudentia. Verum tres ponuntur casus, in quibus suspensus à suo suspensorē restituī non potest, sed solum à Papa. I. Clerici suspensi à suis Ordinariis propter Sacra menta hereticis exhibita, aut oblationes ab eis rece ptas,

ptas, vel ob sepulturam ecclesiasticam eisdem concessam. II. Suspensi per concilium Prouinciale à beneficiis conferendis, propterea quod beneficia contulerint indignis, nec se post primam & secundam correctionem emendauerint. III. Clerici degradati à suis Ordinariis. In his tribus casibus suspensus, à suo suspensore relaxari non potest, sed pro restitutione necessariò sedes Apostolica consulenda venit: fit autem absolutio à suspensione in foro iudicali hoc modo: *Quia de tali negotio N. vel N. propter quod suspensionis sententiam à beneficio, vel officio, vel ab executione Ordinū, aut ab utroq; incurras, emendationē plenam & pœnitentiam condignam egisti: Ideò ego N. authoritate, qua fungor, sententiam huiusmodi suspensionis misericorditer relaxo, indulgens tibi, ut in posterum, sicuti antea, tuo vel tuis beneficiis frui, aut in susceptis ordinibus ministrare, seu officiis fungi, vel eis omnibus gaudere possis,*

In nomine Patris, & Filij, &

Spiritus sancti,

Amen.

E . Anno-

DE SUSPENSIONE.

Annotationes in suspensiō-
nem propriè sumptam.

Suspensio maior, quæ est vna censura ecclæsiastica, à cæteris distincta, siue à iure, siue ab homine, quandoq; absolutè, quādoque conditionaliter fertur. Suspensio conditionalis non ligat, donec conditio extet. Suspensio verò absoluta interdum simpli-citer, & omnino prohibet à beneficiis, officiis, ordine, iurisdictione, &c. nihil exclu-dens: quandoque ab aliquo tantùm, puta ordine, vel beneficio, vel templi ingressu, vel actu cōcionandi, seu aliis huius generis.

Suspensus à iure vel à iudice, ab aliquo actu spirituali alicuius ordinis sacri, quan-tacunq; intercedat contritio, debet abstine-re, donec legitimè absoluatur: alioquin ex-ercens actum ordinis cōtra suspensionem, peccat mortaliter, sit irregularis, et solus Pa-pa cum eo dispensat: Exercens verò actum contra suspensionem ad sacros ordines nō spectantem, peccat quidem mortaliter, sed non incurrit irregularitatem.

Suspensus ab ordine tantùm, et si non possit, quæ sunt ordinis, exercere, tamen potest, quæ sunt Iurisdictionis, è regione suspen-

suspensus à Iurisdictione et non ab ordine, potest exercere, quæ sunt ordinis: quod si ab utroq; suspensus est, tunc neutrum potest: nam suspensio operatur: sicut docet D. Thomas 4. sent. dist. 18. quæst. 2. artic. 2. ad limites suspensionis: suspensus tamen ab ordine simpliciter à quolibet ordine est suspensus, & per consequens ab omnibus fundatis super ordine.

Suspensis minoribus, maiora suspensa intelliguntur: vnde suspensus à Subdiacanatu, ab aliis quoque superioribus ordinibus est suspensus, & non è conuerso: quia si quis ab Episcopatu, vel Sacerdotio est suspensus, talis ab inferioribus ordinibus suspensus non est, propterea Episcopus suspensus à collatione ordinum, si in aliis se exerceat, non fit irregularis, nec peccat: suspensus verò ab officio absolute, etiā à Pontificalibus suspensus intelligitur.

Suspensus ab ordine, & à spirituali iurisdictione fundata in ordine suspenditur. Suspensus ab officio, & à beneficio, quod officium consequitur, suspenditur. Suspensus à beneficio, non potest nomine suo prius iuribus ipsius beneficij agere, nec eiusdem frui redditibus; iniuste tamē suspensus à be-

DE SUSPENSIONE.

neficio recuperat fructus interim curren-
tes. Suspensus à beneficio tantum, eligere
potest, quia ius eligendi est adiunctum or-
dini, siue officio, à quibus non est suspen-
sus: eligi autem talis non potest in Eccle-
sia, in qua est suspensus.

Suspensus à diuinis officiis, nec potest
officiari, nec cum aliis interesse, seu audire
nō tamen fit irregularis, si intersit tantum,
ut simplex Laicus. Suspensus ab ingressu
Ecclesiæ, si illam ingreditur, peccat morta-
liter, sed non incurrit irregularitatem, nisi
ipse celebret, quasi suo fungens officio. Sus-
pensus ab administratione Ecclesiæ, tam in
temporalibus, quam in spiritualibus, si ce-
lebret, non fit irregularis, quia talis non est
suspensus ab ordine. Item nec qui contra
suspensionem concionatur, fit irregularis.

Suspensus à Canone propter defectum
corporis, ob quem promoueri aliquis pro-
hibetur, si talis promoueatur & celebret,
peccat quidem mortaliter, irregularitatem
tamen nō incurrit. Insuper suspensio, quæ
interdum à Confessariis ad certum tempus,
vel simpliciter pœnitenti imponitur, si nō
seruetur, non inducit irregularitatem, quia
non reperitur in iure expressa.

Forma

Forma suspendendi à beneficio, vel officio, vel ab ordine, est ista: Quia constat te N. tale quid N. vel N. commisisse, idcirco te à beneficio, vel officio, & ordinum executione, aut ab utroque suspendimus usque ad tale tempus, aut nostrū beneplacitum, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen. Formula vero suspendendi futuros transgressores, est ista: Quicunq; tale quid N. vel N. fecerit, aut non fecerit, cum in his scriptis ab N. vel N. aut N. & N. suspendimus, vel nouerit se suspensum. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti,

A M E N.

DE DEPOSITIONE.

LICET in Iure quandoque Suspensio, Depositio, et Degradatio confundantur, & pro eodem accipiātur: legitur enim sapè in iure, deponatur, pro suspēdatur, degradetur, pro suspendatur, & degradetur, pro deponatur: tamen strictè & propriè sumpta suspensio, depositio, & degradatio inter se differunt, & sunt censuræ ecclesiastice, quibus Clerici delinquentes puniuntur: vnde hæc tria in aliquo conueniunt, et

E 3 in

DE DEPOSITIONE.

in aliquo differunt. Conueniunt in hoc, quod Clerici sacris iniciati, & etiam in minoribus tantum constituti sunt subiecti sententiis nedum suspensionis, sed etiam depositionis et degradationis. Item suspensio, depositio & degradatio natura in hoc conueniunt, quod omnes indicant priuationem legitimæ executionis ordinum, officiorum, ac beneficiorum: differunt autem, quod suspensio priuat ad tempus aut simpliciter cum spe dispensationis & relaxationis. Depositio priuat simpliciter absq; vlla spe restitutionis, retento tamē priuilegio Clericalis fori. Degradatio verò præter hæc etiam priuilegio Clericali priuat. Depositio itaq; priuationem importat legitimæ executionis ordinum, officiorum, ac beneficiorum ecclesiasticorum absolutè absq; vlla spe restitutionis, remanentibus tamen priuilegiis Clericalis fori: vnde Clericus depositus, depositione inquam verbali, & nō actuali, conueniri non potest in iudicio seculari, nec capi, nec puniri à Laicis: communiter autem pro nullo crimine Clericus deponi potest, nisi in iure habeatur, vel crimen ipsum sit ita graue, aut secundum aliquos multiplicatum: quæ verò criminâ dicantur

cantur grauia, & depositionem requirant,
arbitrio ac prudentiæ Iudicis relinquitur:
regulariter tamen Clericus venit deponen-
dus pro delicto, pro quo ex præscripto legis
ciuilis poena mortis esset imponenda.

Quis possit deponere.

Si quis venit deponendus à beneficio, so-
lus Episcopus hoc præstare potest, si ab
ordine, consensus Capituli requiritur, nisi
consuetudo alicuius Ecclesiæ concedat, ut
etiam ab ordine solus Episcopus deponere
possit. Formula autem deponendi est ista:
Quia nobis euidenter ac legitimè cōstat, te
N. tale crimen **N.** vel talia crimina **N.** ac **N.**
cōmisissæ, quæ non solùm grauia, sed etiam
damnabilia sunt, ac damnosa: Idcirkò au-
thoritate, qua fungimur, te **N.** ab omni bē-
neficio, aut officio, vel ordine, siue omnibus
sententialiter perpetuò duximus deponen-
dū, & deponimus, ac depositū declaramus,
denunciamus, sententiamus, et pronuncia-
mus. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus
sancti, Amen. Hic tamen sciет Lector, quòd
Episcopos solus Papa potest deponere, ut
habetur in Concil. Trid. sess. 24. Cap. 5. de-
cret. de reforma, vbi expressè legitur, quòd

DE DEPOSITIONE.

causæ criminales grauiores contra Episco-
pos, etiam hæresis (quæ absit) quæ depositi-
one aut priuatione dignæ sunt, ab ipso tan-
tum summo Romano Pontifice cognoscá-
tur, & determinantur: minores verò crimi-
nales causæ Episcoporum in Concilio tan-
tum Prouinciali cognoscantur, et determi-
nantur, vel à deputatis per Concil. Prouin-
ciale. Ad maiorem autem horum euidenti-
am hīc sciendum venit, quod crimina Cle-
ricorum, secundūm Doctores, sunt triplicis
generis, videlicet enormia, mediocria, &
minora: iisq; applicari & accōmodari tres
istas pœnas suspensionis, depositionis, &
degradationis. Enormia crimina clericorū
secundūm eosdem sunt homicidium vo-
luntariū, & casuale, præcedēte culpa, simo-
nia in ordine ac beneficio, & hæresis. Me-
diocria sunt adulterium, furtum, sacrilegiū,
perjurium, fraus cum dole, incæstus, forni-
nicatio notoria cum incorrigibilitate post
admonitionem, et vitium contra naturam.
Minora sunt venatio, aleæ ludus, ebrietas, et
fornicatio manifesta ante admonitionem
commissa. Quare cum varia sint genera
criminum Clericorum, & varia debent esse
genera pœnarum, ut sic culpæ respondeant
pœnæ,

pœnæ, iuxta illud Deut. 2. Pro mensura delicti erit et plagarum modus. Crimina ergo Clericorum minora puniuntur suspensione, mediocria puniuntur depositione, & enormia puniuntur degradatione: secundum autem D. Antoninum, ea crimina Clericorum omnia sunt digna suspensione, quæ inducunt infamiam cum scandalio. Depositione sunt digna illa crimina, quæ causant irregularitatem, vel si sint diu continuata. Degradatione verbali omnia crimina accedente incorrigibilitate sunt digna: licet multa crimina detur, quæ sunt digna actuali degradatione, non expectata incorrigibilitate, ut heres in relapso, falsificatio literarum Apostolicarum, & alia id genus. Ex his itaque facile colligi potest, quænam delicta in Clerico suspensione digna sint, quæ depositione, & quæ degradatione.

Depositus an possit restituvi, & à quo.

Olim re ipsa iniuste depositus solenniter, hoc est, actualiter degradatus à Synodo restitui poterat, etiam si Episcopus fuisset: sed iam nullus solenniter depositus, id E 5 est,

DE DEPOSITIONE.

est, actualiter degradatus, siue talis fuerit Episcopus, siue alius in sacris, vel minoribus tantum constitutus, restitui potest, nisi à solo Papa: cum deposito ergò solenniter solus Papa dispensat, cum deposito verò verbaliter tantum, proprius Episcopus dispēsare potest. Duæ ponuntur causæ, in quibus depositus solēniter restitui potest: una est, gratia alicuius intercedentis pro eo propter urgentissimam causam: altera est innocentia eius reperta, & hæc dupliciter potest contingere, aut cùm quis falso accusatus vi tormentorum confessus est, deinde deprehenso eo, qui verè erat reus, innocens reperitur; aut cùm iustè appellat ad maius tribunal, quod non est ei negandum, etiam post ipsam depositionem, et tandem iustus per Iudicē ad quem appellauit, inuenitur. Episcopus per se potest simpliciter depone-re Clericū criminosum, nō solūm à beneficio, sed etiā ab ordine, nisi extet consuetudo in contrariū, similiter potest depositū peracta pœnitentia, vel parte ipsius restituere, dispensare, & recōciliare his verbis: Quamuis tale crimen N. vel talia crimina N. & N publicè commiseris, de quo vel quibus tu N. fuisti cœnuictus, & in iudicio condemnatus,

natus, propter quod, vel quæ, secundum iuriis rigorē meruisti à beneficio & officio, vel etiam ab ordine amoueri ac deponi, ita ut secundūm Canones nō valeas vterius tuo beneficio frui, aut officio fungi, vel in tuis ordinibus licitè ministrare: tamen eligen-tes potiūs de misericordia quā m de seueri-tate reddere rationem, ac vitam tuam ple-niūs agnoscentes, & meliora de te, salutiq: viciniora de cætero verisimiliter expeçan-tes, de misericordia, quæ superexaltat iudi-cium, hanc pœnā, authoritate nobis in hac parte concessa, tibi duximus relaxandum, & relaxamus, ac remittimus, indulgentes tibi, vt beneficium reassumas, quod tibi re-stituimus, eoq; fruaris, vel vt in officio, aut in ordinibus suscepis licitè ministrare va-leas, & ad alios ordines (si qui restarent su-scipiendi) concendere possis. Infamiam insuper Canonicā propterea per te contra-ctam penitus abolentes, & restituente te in integrū pristino statui, atq; famæ, In no-mine Patris, & Filij, et Spiritus sancti, Amé. Verūm hīc illud notandū venit, quòd Cle-ricus depositus etiam solenniter, hoc est, actualiter, characterē non perdit, super quo potestas conficiendi corpus & sanguinem Christi

DE DEGRADATIONE.

Christi fundatur: propterea Sacerdos depositus siue degradatus potest conficere Sacramentum altaris, licet grauiter peccet, si id faciat, nullum sacrificij fructum percipiat, & excommunicationem perpetuam incurrat, etiam si talis depositus, siue degradatus tantum verbaliter sit: ita ut ei viaticum duntaxat tempore sui exitus administretur: Quinimò Episcopus depositus solenniter & actualiter ordinans in forma Ecclesiæ ordines confert, licet sic ordinando peccet, & promoti executionem suorum ordinum non accipient, depositi tamen, siue degradati etiam actualiter, si sunt in sacris, tenentur officium recitare: Propterea quod characterem retineant, sine tamen illa scripturali salutatione, Dominus vobiscum. Et hæc de quarta censura ecclesiastica in ordine, quæ depositio dicitur.

DE DEGRADATIONE.

DEGRADATIO cōmuniter à Doctoribus ponitur duplex, scilicet, verbalis & actualis, sicut & Depositio: propterea in iure degradatio verbalis sēpè poni-
tur

tur pro depositione verbali, & degradatio actualis, pro depositione actuali: differunt tamen sicut magis & minus cōmune: nam depositio in iure latius extenditur quam degradatio, idē specialiter de ipsa degradatione, tam verbali, quam actuali, iuxta proprias & vltimas differentias earum agemus. Degradatio itaq; verbalis est priuatio legitimæ executionis ordinum, officiorū, ac beneficiorum Ecclesiasticorum, absque spe restitutionis, cū intentione traditionis Rei Curiæ seculari. Degradatio vero actualis est priuatio omnium ordinum, officiorum, beneficiorum, habitus & priuilegiorum Clericalium cum solenni cærimonia, & traditione Rei Curiæ seculari: vnde degradatio verbalis & actualis conueniunt in hoc, quod vtraq; importat perpetuā remotionem ab altaris ministerio absq; vlla spe restitutionis: sed differunt in tribus potissimum. I. Quod verbalis importat priuationem Clericalis priuilegij conditionaliter, hoc est, accidente incorrigibilitate. Degradatio autem actualis importat priuationem cuiuscunq; priuilegij Clericalis simpliciter, charactere excepto, qui nullo modo auferri potest: nam quemadmodū apostata

DE DEGRADATIONE.

Statà à fide nō priuatur baptismatis chara-
ctere, ita vt ad fidem rediens, non veniat ite-
rum baptizandus: sic etiā ordinatus, solen-
niter degradatus, si reconcilietur, nō est de-
nuò ordinandus, cuius rei rationē assignat
D. Thomas 3. part. quæst. 82. art. 8. ad 2.
nempe, quia Episcopus nō dat potestatem
Sacerdotalis Ordinis propria virtute, sed
instrumentaliter, sicut minister Dei, cuius
effectus per hominem tolli nō potest. Qua-
re Episcopus non potest hanc potestatem
auferre, sicut nec ille, qui baptizat, potest au-
ferre characterem baptismalem. II. Degra-
datio verbalis et actualis differūt, quod ver-
balis requirit canonum numerū Episco-
porum, vel aliorum Prælatorum, usum mi-
træ & baculi ex priuilegio habentiū, si Epis-
copos omnes adhibere difficile esset, vt ha-
betur in Concil. Triden. Sess. 1. 3. de reform.
cap. 4. Actualis autem non. Canonicus nu-
merus Episcoporum requisitus in degrada-
tione verbali est iste: Si degradadus est Epi-
scopus, tunc vltra Metropolitanum deside-
rantur duodecim Episcopi: si degradandus
est Presbyter, vltra proprium Episcopum
requirūtur aliij sex: Si degradandus est Dia-
conus vel Subdiaconus, vltra propriū Epi-
sco-

scopū tres alij Episcopi requiruntur. Quòd si degradandus sit in minoribus tantū constitutus, eo casu degradatio fieri potest à proprio Episcopo, præsente toto Capitulo, aut duobus, vel tribus totum Capitulum representantibus, & prædicti omnes cū proprio Episcopo sunt iudices in pronuncianda sententia: tamen satis est, vt sententia teneat, quòd maior pars cōsentiat. III. Degradatio verbalis & actualis differūt, quòd verbalis, vt habetur in Cōcil. Triden. loco citato, potest fieri, non solū ab Episcopo, sed etiam ab eius Vicario generali in spiritualibus: actualis verò à solo Episcopo fit, qui omnia insignia Clericalia suo ordine ipsi reo detrahit: forma autem degradandi verbaliter est ista: Nos authoritate Dei omnipotentis Patris, & Filij, et Spiritus sancti, ac nostra te degradamus, priuantes omni ordine, ac beneficio Clericali.

Degradatio actualis quæ sit & quando fieri debeat.

Degradatio actualis propriè est solennis executio degradationis verbalis: propterea hæc non requirit Episcoporum numerum:

DE DEGRADATIONE.

merum: quia reus per illam iam est degradatus, sed à proprio Episcopo publicè fit, & hoc modo: degradandus enim indutus vestibus sacris ad suum ordinem spectantibus, & astans coram Episcopo auferuntur illi uestes, et omnia in ordinatione data, incipiendo ab ultima gradatim usq; ad vestē datam in prima tonsura, iuxta formulas, quæ in Pontificali tradūtur. Demùm Episcopus his verbis degradatum, foro seculari tradit: Pronunciamus, vt hunc N. exutum omni ordine ac priuilegio Clericali curia secularis in suum forum recipiat degradatum. Clericus ergò hoc modo degradatus, excepto charactere, ita spoliatur omnibus priuilegiis Clericalibus, vt percuti ac iudicari per Laicum possit, absq; vlla incurssione censuræ, vel Canonis: secus de verbali degradatione. Quare degradatus tantum verbaliter, nō debet tradi curiæ seculari, nisi post degradationem verbalem fuerit incorrigibilis, tunc potest excommunicari, deinde crescente cōtumacia tradi curiæ seculari: Degradatus verò actualiter, semper curiæ seculari traditur, quia perfecta tali degradatione reus statim seculari potestati subiectus est, licet iudex secularis in eo quiesceret.

re nō debeat: nempe quod Episcopus dixerit, propter tale, vel tale crimen præsentem degradauimus, & ita degradatum tibi tradimus: sed etiam petere debet de processu degradationis, præterquam in criminis hæresis. Clericus secundum iura antiqua, in tribus tantum casibus est degradandus, & curiæ seculari tradendus. I. In criminis hæresis, nisi resipiscere voluerit: quia tunc carceris poena mulctatur, at si fuerit relapsus, eo casu sine villa clemētia curiæ seculari traditur: hæreticorum autem nomine veniunt etiam omnes utriusq; sexus, recipientes ac defendantes hæreticos, item apostatae à fide, qui ut hæretici sunt puniendi. Apostata à fide dicitur, qui prorsus & in totum recessit à fide, sicut fuit Julianus Imperator, & tales ad accusandum, vel testificandum non admittuntur, sunt infames, & à dignitate repelluntur. II. In criminis falsarij literarum Apostolicarum: nouem autem modis literæ Apostolicæ adulterari, falsificarique possunt, quos hic recensere nō est opus. III. Clericus est degradandus, et tradendus Curia seculari in criminis inobedientiæ, insidiacionis, & contumeliarum in proprium Episcopum cum incorrigibilitate: Extra

F autem

62 DE DEGRADATIONE.

autem prædictos casus nullus Clericus secundum glossam & Archiep. Florétinum Curiæ seculari tradi debet: Verum secundū iura noua Clericus venit etiam degradandus, & brachio seculari tradendus pro homicidio qualificato, puta, si parentem proprium interficerit, vel aliū, ut assassinus, vel Sacerdotem proditoriè. Item pro homicidio iterato, aut pro delictis valde enormibus videtur doctissimis viris, quod Clericus Curiæ seculari tradi debeat.

Degradatus à quo restitui possit.

Degradatus actualiter, siue fuerit Episcopus, siue alius in sacris aut in minoribus constitutus, nisi summi Pontificis interueniente authoritate, restitui nō potest: Degradatus verò, siue depositus verbo solo, à proprio Episcopo restitui potest, si ei cōstatbit, quod talis iniuste fuerit verbaliter degradatus, aut si iuste, quod postea verē, et ex corde signa pœnitentiæ, & vitæ ac morum emendationem ostenderit. Quæ restitutio eo casu facienda est, in Ecclesia ante altare, per Episcopum cum suo Capitulo,

non

non solùm in quatuor téporibus anni, sed etiam quouis alio tempore, & sine Missæ celebratione: ita tamen, quod vterque tam restituens, quām restituendus sint ieuniū. Formula autem restituendi & absoluendi verbaliter degradatum præmissis precibus, quę habentur in Pontificali, est ista: In nomine Domini, ego N. licet peccator, tamen Episcopus, authoritate à Deo mihi cōcessa, per hanç manus impositionē restituo tibi charissimo fratri priuilegium Clericale, & executionem ordinum, ac graduum Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, & Acolytatus, Subdiaconatus, Diaconatus, ac Presbyteratus, quibus fueras priuatus, & degradatus, vt amodò possis dignè custodire ostia domus Domini, cum omnibus, quæ intra retinentur, et distinctè legere de codice audentie populo Dei, et in posterū habeas potestatem imponēdi manus super Energu menos, siue catechumenos, vel baptizatos, et possis dignè accendere luminaria Ecclesiæ, et ante Euangeliū portare, ac dicere Prophetias & Epistolas, Lectionemq; Euangelicam ad Missas, et in eis ministrare Diacono, Presbytero, & Episcopo, atq; afferre eis immaculatam hostiam ad altare Domini

DE DEGRADATIONE.

castè viuendo : quia scriptum est, Mundamini qui fertis vasa Domini, & fundere aquam in Eucharistiam sanguinis Christi, ac Missas pro viuis & defunctis celebrare, acceptabiles quoque hostias Deo offerre, & ministerium presbyterale deuotè perficere, præstante Domino nostro IESU CHRISTO, qui viuit & regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti DEVS, per omnia secula seculorum, Amen. Deinde Episcopus benedicit illi, dicens: Benedictio Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus sancti, descendat super te, & maneat semper. R. Amen. His peractis restitutus, osculata Episcopi manu dextra, surgens discedit: quando vero actualiter degradatus, interueniente Summi Pontificis authoritate, restituendus est, ut gradus amissos de manibus Episcopi ante altare recipiat. Si restituendus est Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel Subdiaconus, vel in minoribus tantum constitutus, omnia in restitutione accipiunt, quæ in ordinatione habuerant: sunt autem in restituendis gradibus pronuncianda ab Episcopo eadem verba, quæ in conferendis solent dici, nisi quod ubi dicitur: Inducat te Dominus, &c.

Accipe

Accipe hoc vel illud, &c. dicendum est, Restituo, &c. Formula verò restituendi actualiter degradatos, eadem esse poterit, quæ superius in restitutione verbaliter degradatorum posita est.

Clerici an possint torqueri, & à quo.

Ex dictis patet, quod Clericus pro non-nullis criminibus suspendi, deponi, & degradari potest: Restat autem, ut modò videamus, vtrū Clericus de aliquo tali criminе accusatus, iussu legitimi Iudicis, ad veritatem habendam torqueri possit. Ad hoc respondeatur secundum communem opinionem Doctorum, quam in hoc meo tractatu sequor: quod Clericus potest torqueri, si veritas aliter haberi nequeat & indicia contra ipsum in promptu sint: tamē in Ecclesia tormenta nō debent esse in usu tam acriter ac severè, quām apud Laicos: quia Clericus, vt notant Doctores, est miles cœlestis militiae: vnde iure Clerici non sunt torquēdi, nisi sint infames: Infames autem eos esse dicimus, qui pro aliqua culpa, infamia afficiuntur: vt sunt hæretici, schismati-

D E D E G R A D A T I O N E.

tici, fures, sacrilegi, scelere capitali irretiti, sepulchrorum violatores, sumentes arma aduersus proprios parentes, incestuosí, homicidæ, periuri, raptores, malefici, venefici, adulteri, anathematizati, & omnes alij, quos ius **Canonicum** vel ciuile ignominia maculis notatos pronunciat. Verùm cùm neq; Laicis tormenta adhibeantur, nisi antecesserint signa, & veritas aliter deprehendi non possit, multò minus Clericis in re tanta, quæ ordinis Clericalis honori, dignitatiq; adeò derogat. Quare ad dandum torturam, secundum Doctores, duo necessariò requiruntur. I. Quòd veritas aliter haberí nequeat, tunc in subsidium datur. II. Requiritur, quod præcedant aliqua indicia, siue præsumptiones, vel semiplenæ probatiōnes, sine enim indiciis non est inferenda quæstio. Quæ autem indicia sufficiunt ad torturam dandam, non potest certa doctrina assignari, sed Iudicis arbitrio relinquuntur: vnuſ tamen testis est sufficiens. Intellige quoad Laicos, secus quoad Clericos, præsertim in sacris constitutos, & maximè Sacerdotes, nisi alia ratio suadeat in contrarium, & quando alicui danda est tortura, semper qualitas personæ & indiçiorum à Iudi-

Iudice consideranda venit: At Doctores, milites, aliquique dignitate prædicti, torqueri non possunt, nisi in certis criminibus, veluti læse maiestatis diuinæ vel humanæ, & proditionis: semper tamen Magistratus in torquendis reis crudelitatem vitare debet, quia, ut dicit D. Ambrosius in Epistolis, Ni-mia seueritas extorquet plerunq; crudelitate mendacium. Quod si quis querat à quo Clericus torquendus veniat, R. quod secundum sententiam quorundam canonistarum Clericus torquendus est semper à Clerico, intellige quo ad minores torturas, puta introducendo in carcerem, apponendo ferreos seu ligneos compedes: sed quod spectat ad maiores torturas, ut fune attollere, pedib. ignem apponere, et alia huiusmodi obire, secundum cōmunem opinionem, & vniuersalem usitatam consuetudinem, Clerici per Laicos ex commissione Episcopi, seu Iudicis ordinarij torqueri possunt, ac debet, et in tali casu sic torquentes Clericos non incurruunt Canonem, neque censuram aliquam ecclesiasticam.

DE IRREGULARITATE.

DE IRREGULARITATE.

IRREGULARITAS & suspensio inter se aliquo modo conueniunt, & aliquo modo differunt. Conueniunt in duobus præcipue. I. Quod neutrum absolutionem à peccatis impedit: durante enim suspensione & irregularitate suspensi, & irregularares absolui possunt ab excommunicatione, & à peccatis. II. Quod utraque celebrationem diuinorum officiorum prohibet: Differunt autem potissimum in quinq;. I. Quod irregularitas in se plus habet, quam suspensio: quandoquidem irregularares semper sunt suspensi, sed non è contra. II. Quod irregularitas, propriè loquendo, Clericos & Laicos respicit: suspensio vero solū Clericos. III. Quod irregularitas mares tantum respicit: suspensio vero utriusque sexus personas. IIII. Quod irregularitas quandoque contrahitur absque peccato, immo interdum merendo, veluti Iudex, qui maleficos suspedi, aut capite plecti iubet, iuxta Dei mandatum, Exod. 23. Maleficos non patieris vivere super terram: suspensio vero absque cul-

culpa nunquam incurritur. V. & vltimò, differunt in hoc, quod irregularitas importat inabilitatem ad susceptionem ordinū, & ad executionem susceptorum: suspensio verò importat solum inabilitatem ad executionem ordinis suscepti: vnde ex his patet, irregularitatem & suspensionem esse pœnas & censuras ecclesiasticas diuersas, ac inter se distinctas. Irregularitas ergo, vt ab eius definitione exordiamur, est impedimentum Canonicum ex facto seu defectu proueniens, quo quis ad ecclesiasticos ordines promoueri, & in eis iam promotus ministrare prohibetur: siue est quædam inabilitas ad ordinum susceptionem, & ad susceptorum executionem. Huius quinq;, vt etiam Nauarrus notat, sunt species, quæ manant ex quinque generibus defectuum, scilicet, Sacramenti, Corporis, animæ, lenitatis perfectæ, et delicti, licet aliqui dixerint, species irregularitatis esse innumerabiles. Verum antequam singulas species irregularitatis explicemus, quædā regulæ, vt præsens doctrina clarior reddatur, præmittuntur, quarum prima est ista: Nulla irregularitas incurritur sola voluntate faciendi, sed fieri debet id, ob quod imponitur: ideo

DE IRREGULARITATE.

nulla est irregularitas mentalis. Secunda regula est: Nemo in dubiis, iudicandus est irregularis in foro exteriori: secus in foro animæ. Tertia regula est. Licet irregularis celebras ante obtentam dispensationem, peccet mortaliter, non tamen incurrit nouam irregularitatem: ratio est, quia talis nullam violat censuram, cuius violatio nouam infligat irregularitatem. Quarta regula est, potestas absoluendi à peccatis, & à casibus etiam sedi Apostolicæ reseruatis, quæ per bullam Papæ datur, ad dispensationem irregularitatis non extenditur. Quinta regula est: Nemo fit irregularis, nisi in casibus à iure expressis: vnde ordinatus ante debitam ætatem etiam scienter, si celebra, peccat quidem, sed irregularitatem nō incurrit: quia hoc non est expressum in iure. Sexta regula est: Irregularitas, quantumlibet occulta, tantum nocet quo ad forū conscientiæ, quantum publica: & quæ est necessaria dispensatio in utraque.

De prima specie Irregularitatis.

Prima

PRIMA species Irregularitatis oritur ex bigamia, quæ secundum Doctores nil aliud est, quām status coniugati cum duabus coniugibus siue ante siue post baptismum ductis. Et communiter ponitur triplex, scilicet vera, interpretativa, et similitudinaria. Bigamia vera est eius, qui habuit et cognouit duas vxores veras, quāuis utramque, vel alteram, antequam fuisset Christianus, habuisset. Bigamia interpretativa est eius, qui contraxit cum una sola, sed vidua: aut cum corrupta per alium (secus si per se) aut si cū virgine, eam post commissum adulterium cognouit, quamuis per ignorantiā id contingeret: aut si cum una validum matrimonium, cum alia inualidum: vel cum duabus de facto, & cum neutra validè, ob aliquod impedimentum, viuentibus ambabus, vel cum una mortua altera. Bigamia similitudinaria est eius, qui ordine sacro insignitus, vel voto solenni astricatus contraxit, & consummavit cum aliqua etiam unica, licet illa sit virgo: talis enim contraxit similitudinariè cum Christo: quælibet autem harum est impedimentum ordinum: & hoc quadruplici de causa. I. Quia bis coniugatus non potest, aptè significare seu repre-

DE IRREGULARITATE.

repræsentare vunionem IESV Christi cum Ecclesia sua sponsa. II. Quia excellentia Sacramenti ordinis hoc meretur, & expostulat. III. Quia bigamia est signum incontinentiæ, quæ tamen ordini sacro est annexa. IV. Quia ad persuadendum castitatem authoritatem adimit. In vera vel interpretativa bigamia, ad ordines sacros solus Papa, secundū omnes Doctores, dispensare potest, super verò similitudinaria, si illa erat Virgo, Episcopus dispensare potest. Ad cuius eidemtiam duo hīc notanda veniunt: vnum est, quòd nullus incurrit irregularitatē ex bigamia sine matrimonio de iure, aut de facto contracto: vnde si quis multas concubinas habeat, bigamus non est. Alterum est, quòd si quis cōtrahat matrimonium cum despōsata alteri per verba de præsenti, modò adhuc illa virgo sit, non est bigamus, neque etiam si cū multis contraheret, & cum vna tantum haberet copulam. In omni bigamia Papa dispensare potest, vt illa non obstante bigami ad sacros ordines promoueantur: quia omnis irregularitas solo iure humano introducta est: quāuis in bigamia vera, Papa non soleat, neque possit sine magna causa, ordinaria potestate dispensare, iuxta

iuxta Rotæ decis. 447. in aliis verò, hoc est, in bigamia interpretatiua & similitudinaria solet Papa dispensare, & potest, saltē iusta causa accedente. Hic tamen sciet pius Lector, quod iam vigore sacri Concil. Trid. sess. 24. de Refor. cap. 6. Episcopis licet in Irregularitatibus omnibus suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum cōtentiosum, dispensare, & in quibuscunq; casibus occultis, etiā sedi Apostolicæ reseruatis, delinquentes quoscunq; sibi subditos in diœcesi sua per se ipsos, aut Vicarium in foro conscientiæ gratis absoluere imposita pœnitentia salutari. Item et in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ, eis tantùm, nō eorum Vicariis permisum est.

De secunda specie irregularitatis.

SEcunda species Irregularitatis nascitur ex defectu corporis. Ad cuius eidētiā ponuntur quindecim conclusiones, quarū prima est ista: Defectus cuiuslibet membris principalis contingens ob culpam inducit irre-

DE IRREGULARITATE.

irregularitatem huius speciei, quāvis mem-
brum sit occultum, & facultatem vtendi
ordine non impedit: vt sunt pudēda: vnde
si quis pudenda sibi abscindat, vel alius
sua culpa, puta si maritus illū deprehendit
cum sua vxore, aut si iure, in pœnam alicu-
ius delicti, illi abscindantur, talis est irregu-
laris huius speciei: secus si id contingat ex
vtero materno, aut si castratus coacte.

Secunda conclusio est ista: Imbecillitas
membrī, aut eius defectus absque propria
culpa contingens, nisi celebrationem im-
pediat, irregularēm nō efficit: vnde ille, cui
consilio medici, vel chirurgi propter vale-
tudinem sine sua culpa membrum abscin-
ditur, non est irregularis.

Tertia conclusio est ista: Monoculus est
irregularis huius speciei, intelligo de eo, qui
caret visu oculi sinistri, quem stylus Roma-
nus oculum Canonis appellat cū m necesse
sit videre eo, vt Canonem Missæ sine inde-
tentia, & nimia faciei ad populum conuer-
sione legere possit: secūs de eo, qui caret vi-
su oculi dextri, nisi huiuscmodi carentia
magnam deformitatem, vt inquit Nauar-
rus, præ se ferat.

Quarta conclusio est ista: Maçula oculi,
quæ

quæ non priuat visu, neque notabilem deformitatem tribuit. Similiter gibbus, notabilis deformitate amota, non efficit irregularē.

Quinta conclusio est ista: In irregularitate, quæ ex defectu corporis oritur, solus Papa dispensat, licet aliqui oppositum teneant, atque defendant.

Sexta conclusio est ista: Defectus natalium, siue illegitimitatio, quæ ad defectū corporalem reducitur, omnes facit irregulares, quamuis eorum defectus sit occultus, & publicè pro legitimis habeantur, quales sunt multi, quos coniugatæ ex adulteris habuerunt. Verùm in tali casu, filius (secundum Host:) matri adulteriæ non tenetur credere, si nolit.

Septima conclusio est ista: In hac irregularitate ad ordinem sacrum, dignitatem, & beneficium curatum, solus Papa dispensat; sed ad minores, & ad vnum beneficium simplex potest etiam Episcopus, & professio religionis approbatæ ad omnes ordines, non tamen, vt possit esse Prælatus, aut Prælatissa, etiam accedente dispensatione Episcopi, vt tenent Petrus de Pal. & Villadiegus.

Octauz

DE IRREGULARITATE.

Octaua conclusio est ista: Defectus etatis, qui etiam ad defectum corporalem reducitur, dum durat, irregularem facit, quamuis ordinatus ante legitimam etatem, characterem accipiat, licet sit infans, & presbyter ordinetur: non tamen ordinum executionem, neque priuilegia ad eam pertinentia: sed bene ad characterem spectantia, qualia sunt Canonis & fori.

Nona conclusio est ista. In hoc defectu solus Papa dispensat, quamuis ordinatus sit religiosus, priuilegiis non obstantibus, quae videntur exclusa per Concil. Trid. sess. 2 3. Cap. 12. de Refor. In ordinando autem ad primam tonsuram etas 7. annorum requiritur, ad acolythatum 12. annorum, ad subdiaconatum 22. annorum, ad Diaconatum 23. annorum, et ad Presbyteratum etas 25. annorum desideratur.

Decima conclusio est. Lepra, quae etiam ad hunc defectum corporalem reducitur, irregularitatem inducit, ita ut non solum susceptionem ordinum, sed etiam usum susceptorum impedit, & in hac solus Papa dispensat.

Vndecima conclusio est ista. Epilepsia, morbus caducus, arreptitius, energumenus,

nus, seu à Dæmone obsessus, amens, furiosus, lunaticus, est irregularis, & secundum Villadiegum laborans semel Epilepsia, siue morbo caduco, nunquam amplius, potest ordinari, quamvis omnino sanus appareat, neq; qui iam ordinatus, si sèpè decidit, neq; etiam si raro, modò spumas ore vomat celebrare potest.

Duodecima conclusio est ista. Hermaphroditus, qui est utroq; sexu praeditus, nō est capax characteris, si sexu fœmineo magis, quam virili præstet, licet eius sit capax, si magis virili, quam fœmineo pollet: non debet tamen talis ordinari secundum D. Antoninum, quia est monstrum, & in hac irregularitate solus Papa dispensat.

Decima tertia conclusio est ista. Mancipium siue seruus est irregularis, sic ut non possit sine facultate sui Domini ordinari, quæ si accedit, & ordinetur, fit liber: secus si illo ignorantे, vel cōtradicente, tunc enim manet seruus, sicut antea, etiam ad Presbyteratum promotus, & si se non redimat, satisfaciet præstando Domino suo obsequia, presbytero non indecentia.

Decima quarta conclusio est ista. Infamis infamia tā faci quam iuris, est irregularis,

G in

DE IRREGULARITATE.

in qua cùm nascitur ex infamia iuris, solus Papa dispensat: in ea verò quæ oritur ex infamia facti, qualis est illa, quæ nascitur ex crimen graui notorio, Episcopus dispensare potest: Quinimò etiam pœnitentia iusta & emendatione vitæ interdum aliqua infamia facti tollitur, nam res per quæ cōponitur, per eadem dissoluitur.

Decima quinta conclusio est ista. Abstemius, qui vinum bibere non potest, quin euomat, est irregularis, cum quo nec Papa dispensare potest, nisi teneatur eum posse dispensare, vt qui celebrat, non sumat sub utraque specie: talis tamen secundum Na- uarrum posset promoueri ad ordines mi- nores, cùm non teneatur communicare sub specie vini, sicut presbyteri celebrantes tenentur.

De tertia specie Irregu- laritatis.

Tertia species Irregularitatis oritur ex defectu animi. Ad cuius evidentiam se- ptem ponuntur conclusiones, quarum pri- ma est ista. Idiota siue illiteratus, literarum penitus ignarus, est Irregularis huius spe- ciei,

DE IRREGULARITATE. 47

ciei, & iam secundum Concil. Trid. sess. 2 3.
de Refor. Cap. 4. ad primam tonsuram non
potest promoueri is, qui nescit legere et scri-
bere: & ad quatuor minores, qui saltem la-
tinam linguam non intelligat.

Secunda conclusio est ista. In hac irregu-
laritate, seu in isto defectu, nunquam aut
rarò Papa dispensat.

Tertia conclusio est ista. Defectus fidei,
irregularitatem huius speciei inducit: vnde
qui non est baptizatus, non est capax ordi-
nis, quamuis sit catechumenus & sanctus:
quia character ordinis presupponit cha-
racterem baptismi de necessitate.

Quarta conclusio est ista. Hæreticus seu
fautor hæreticorum, quamuis sit iam con-
uersus, filij hæretici vsq; ad secundam gene-
rationem per lineam virilem, & vsq; ad pri-
mam per lineam fœmineam sunt Irregula-
res huius speciei.

Quinta conclusio est ista. Saracenus, Iu-
dæus, Paganus, Neophitus, siue receter con-
uersus aut baptizatus, sunt irregulares, &
inhabiles ad ordines.

Sexta conclusio est ista. In irregularita-
tibus omnibus prouenientibus ex defectu
animi, solus Papa dispensat. •

DE IRREGULARITATE.

Septima & vltima conclusio est ista. Papa in defectu iudicij continui, non satis bene potest dispensare, neq; in defectu baptis-
mi, quia ea iure naturali, aut diuino in eo,
qui est ordinandus, requiruntur, illud de
decentia, & hoc de necessitate simpliciter.

De quarta specie irregu- laritatis.

Quarta species Irregularitatis nascitur ex occisione, vel mutilatione membra hominis in casu licto, quæ fuit ab Ecclesia introducta, quia non videtur is, qui occidit, vel mutilat, etiam licet, posse satis referre lenitatem atque mansuetudinem Domini nostri I E V S Christi, qui propter nos suum proprium sanguinem fudit, et morti se tradidit: hanc ratione D. Thomas. II. 2. quæst. 40. articu. 2. assignat. Ad evidentiam autem huius quartæ speciei irregularitatis in ordine quindecim ponuntur cōclusiones, quarum prima est ista. Illa sola pars hominis dicitur membrum, quæ officium per se distinctum habet: ut manus, pes, auris, vnde digitus non est membrum, sed pars mem-
bri.

Secun-

Secunda conclusio est ista. Omnis baptizatus, qui deformat occidendo, vel mutilando in casu licito, alio quām infirmitatis, aut dat causam propinquam deformādi aliquem, vel saltem ut citius deformetur, quām aliās fuisse deformatus, extra necessitatem ineuitabilem suæ vitæ defendendæ, est irregularis huius speciei.

Tertia conclusio est ista. Qui abscindit homini digitum, non incurrit irregularitatem huius speciei: quia digitus nō est membris, neq; qui occidit, aut mutilat ex ineuitabili necessitate: quia hæc excusat.

Quarta conclusio est ista. Ille, cui unus digitus, sine quo celebrare non potest, abscinditur, etiam sine eius culpa, est irregularis huius speciei.

Quinta conclusio est ista. Iudex iustè procedens, accusator aut promotor, fiscalis, testis, & notarius, qui sententiam scribit aut pronunciat, aut testimonia testium scribit, aut legit, quando publicantur, scribens aut dictans literas, quibus iubetur deformatio, agens aut procurans contra reum talem deformationē patientem assessor, & quilibet alius officialis, est irregularis huius speciei: omnes enim isti deformant, vel dant

DE IRREGULARITATE.
causam propinquam deformandi per praedicta.

Sexta conclusio est ista. Qui dat alteri arma, ut se defendat, aliâs nô valentem se defendere, si ille aggressorem deformet, non est irregularis: quia cùm in tali casu per se ipsum deformando non incurreret, à fortiori non incurrit faciendo id per alium.

Septima conclusio est ista. Qui præbet arma proximo non valenti se sine illis defendere, & ille occidit inuidentem, est irregularis, cùm non det illa ad necessariam vitæ suæ defensionem.

Octaua conclusio est ista. Qui deformat alium ob defensionē iustam vitæ alterius, etiam patris aut matris, etiam in bello iusto. Item qui ob iustam defensionē sui honoris, & bonorum, aut proximi, licet id iuste faceret, est irregularis: quia solus illi, qui necessitate ineuitabili suæ personæ deformat, ab irregularitate excusatur.

Nona conclusio est ista. Laici siue clericci, qui deferunt ad iudicem crimen, quod meretur deformationem, non incurront hanc irregularitatem, dummodò non intersint deformationi, authoritatem vel auxilium præbendo. Clerici tamen, cōsolandi gratia

gratia condemnatum, possunt huiuscemodi deformationibus interessere.

Decima conclusio est ista. Clericus praesens bello iusto, adhortando ad victoriam, & efficiendo, ut milites, eius hortatu, multos occidant, non sit irregularis, si per se non deformat; licet autem necessitas defendendæ patriæ, parentum, cognatorum à peccato excuset, non tamen ab irregularitate.

Vndeclima conclusio est ista. Interdum præbere lanceam, ensem, aut sclopétum, nō facit aliquem irregularē, & interdum facit: Qui dat prædicta principaliter ad deformandum, si effectus sequatur, est irregularis: Qui verò dat illa generaliter ad bellandum, præliandum, & vincendum, vt passim dant Patres, Patrui, cognati, amici, Principes Ecclesiastici & seculares, etiam si sequatur desformatio, non incurrit irregularitatem.

Duodecima conclusio est ista. Comitantes Iudicem, vti notarius, satelles, & custos damnati ad mortem seu deformationē. Item vendens, vel cōmodans scalas, funes, gladium ad suspendendum laqueo, iuglandum, siue aurem, aut aliud membrum

DE IRREGULARITATE.

scindendum, sunt omnes Irregulares huius speciei.

Decima tertia conclusio est ista. Qui capit seu indicat furem, aut reum, ut à Iudice capiatur, tradit, aut conqueritur de aliquo apud Iudicem, suæ vtilitatis causa, sine protestatione, ne procedat ad deformationem, si sequatur inde deformatio, est irregularis: secus si cum protestatione, ne ad deformationem procedat: eo enim casu non incurrit: quia omnes istæ sunt causæ propinquæ deformationis in casu licito: qui verò id faceret causa alienæ tantū vtilitatis, etiā cum protestatione, fieret irregularis.

Decima quarta cōclusio est ista. Hortantes condemnatum, vt admoueat caput ad stipitem, aut cippum, aut ascendat scalas, aut faciat aliquid aliud, ex quo deformatio citius fiat. Item acuentes gladium, præparantes funes, aut instrumenta, vt citius, & minori cum dolore fiat executio, sunt irregulares huius speciei, vt sentit D. Antoninus.

Decima quinta & vltima conclusio est ista. In hac irregularitate solus Papa dispensat, sed longè facilius, & ex minori causâ quam in sequenti, quæ ex actu illico nascitur, licet iam vigore sacri Concil. Trid. less.

24. Cap. 6. de Refor. in illa, si est occulta, dispenset Episcopus, & in hac non.

De quinta specie Irregularitatis.

QVINTA species Irregularitatis oritur ex deformatione illicita, hoc est, ex occisione hominis, seu mutilatione membra iniusta. Ad cuius evidentiam viginti quinque ponuntur conclusiones, quarum prima est ista. Ut irregularitas huius speciei incurrit, occidere, mutilare, seu abscindere membrum sunt paria: debilitatio autem membra eam non inducit.

Secunda conclusio est ista. Deformatio triplex est: merè voluntaria, merè casualis, & mixta. Deformatio merè voluntaria est intenta seu volita in se, iuste vel iniuste, per se, vel per alium, iubendo, consulendo, &c. Deformatio merè casualis est non intenta seu volita in se, neq; in causa ad eam sufficienter ordinata. Deformatio mixta dicitur, quæ non est intenta seu volita in se, sed in causa sufficienter ad illam ordinata, qualis est testificatio in causa sanguinis volentis deformationem; Deformatio primi & ter-

DE IRREGULARITATE.

tij generis semper inducit irregularitatem: deformatio verò secūdi generis nullam irregularitatem inducit.

Tertia conclusio est ista. Omnis ille est irregularis hac specie irregularitatis, qui discretus baptizatus seipsum, vel alium hominem illicite deformat, aut causam propinquam illicitam illius suæ, vel alienæ deformationis præbet.

Quarta conclusio est ista. Infans, furiosus, amens, qui nunquam habuit iudicium, aut illud amisit ante deformationem, hanc Irregularitatem non incurrit.

Quinta conclusio est ista. Deformatio facta ante baptismum, non sufficit, ut quis fiat irregularis huius speciei.

Sexta conclusio est ista. Occisio & mutilatio membra efficit irregularēm: secus autem debilitatio membra.

Septima conclusio. Qui se ipsum deformat, quamuis id sancta intentione faciat, puta, si quis se castraret, ut melius castitatem custodiret, etiam irregularitatem incurrit.

Octaua conclusio. Qui deformaret embrionem nondū anima rationali animatū aut cadauer humanū, non est irregularis.

Nona

Nona conclusio. Qui abscindit, vel abscindi facit proprium membrum, vel alienum, ob morbum, consilio chirurgi, vel medici, hanc irregularitatem non incurrit: sed fortassis illam, quae ex defectu corporali nascitur, si ob eam sit inhabilis, aut deformis ad celebrandum.

Decima conclusio. Hanc speciem Irregularitatis incurrit ille, qui est causa officiis deformitatis, qualis est, qui eam facit, iubet, mandat, ratificat, vel iuuat. Item ille qui est causa materialis, qualis est, qui dat arma, aut deducit aliquem ad locum, ubi sunt parati inimici ad ipsum deformandum. Item ille qui est causa formalis, qualis est, qui instruit, docet, aut consultit. Item ille, qui est causa finalis, qualis est, qui primum, aut receptionem deformatori pollicetur.

Vndecima conclusio. Clericus & Monachus utendo chirurgia, siue ob lucrum, siue etiam ob solam pietatem, si infirmo abscindat membrum, vel curando vulnus moriatur, sit irregularis, ut sentit Nauarrus contra Sotum, qui vult, quod clericus exercedo chirurgiam ob solam pietatem, irregularitate non incurrat.

Duodecima conclusio. Qui vulnerat plures, etiam cum maxima effusione sanguinis,

DE IRREGULARITATE.

nis, & abscindendo aliquas partes membrorum, modò non abscindat membrum, neque vulneratus moriatur, etiam si maneat inhabilis ad decenter celebrandum, non est irregularis: quia talis non deformat.

Decima tertia conclusio. Qui iustè aliquem percutit, et culpa medici, aut malo regimine moriatur, aut morbo superueniente, non est irregularis: secùs de percutiente iniustè, etiam si percussio nō sit mortifera.

Decima quarta conclusio. Qui præbet arma euntibus ad bellum iniustum, & in eo quis deformetur, est irregularis huius speciei.

Decima quinta conclusio. Hanc irregularitatem incurrit Laicus, vel Clericus, qui alium in Iudicio iniustè de criminè metet mortem, aut deformitatem accusat, si illa sequatur.

Decima sexta conclusio. Qui ad recuperandum sua, detinet furem, quoad Iudex veniat, aut eidem tradit, seu eum de furto sibi facto in iudicio accusat, non fit irregularis, quamvis suspendatur, modò expressè protestetur, se nolle, vt Iudex reo irroget pœnam sanguinis.

Decima septima conclusio. Qui illicite rixatur,

rixatur, aut certat cum alio, si eius amici venientes, eum deformet, quamuis absq; illius consensu id faciant, est irregularis huius speciei,

Decima octaua conclusio. Qui alit feram, ut Leonem, Vrsum, & est in culpa, soluendo, vel tenendo solutā, & illa aliquem deformet, incurrit irregularitatem huius speciei: secus si id absque eius culpa contingat.

Decima nona conclusio. Chirurgus, medicus, cuius dolo, ignorantia, negligentia, aut audacia contra suæ artis canones infirmus deformatur: item custos infirmi, qui dolo vel notabili culpa, aut contra consilium curantis dat aliquid infirmo, quò citius moriatur, seu deformetur, sunt irregulares huius speciei.

Vigesima conclusio. Infans, hoc est, minor septennio, dormiens, & furiosus alium deformantes, non fiunt irregulares.

Vigesima prima conclusio. Ebrius omnino, & extra iudicium prorsus positus, deformans aliquem, si sua culpa est inebriatus, secundum Villadiegum in suo tractatu de irregularitate Col. 8 2. & summa Sylvest. verb. Homicidiū, est irregularis: secus

DE IRREGULARITATE.

Si citra suam culpam inebrietur. Naturus
verò tenet, quod communis opinio proce-
dat in ebrio, qui iudicium omnino non
amisit, talis enim deformans efficitur Irre-
gularis.

Vigesima secunda conclusio. Nemo ex
sola complacentia, quod alius deformetur,
sit irregularis, licet in eo peccet, neq; medi-
cus, qui non vult curare infirmum, qui ob
id moritur, nec diues non pascens siue non
vestiens fame vel frigore morientem, neque
qui, cùm potest, non defendit, quem defor-
mant alij, nisi ad id ex officio teneretur.

Vigesima tertia conclusio. Qui iubet,
mandat, aut consulit aliquem illicite de-
formari, secuta deformatione est irregularis
huius speciei. Item qui iubet aliquem per-
cuti citra deformationem, ea secuta.

Vigesima quarta conclusio. Magister ca-
stigans discipulum, etiam si moriatur, dum-
modò circumspetè faciat, non sit irregularis,
secus si sine debita circumspectione id
fiat.

Vigesima quinta & ultima conclusio est
ista. Qui dormiendo suffocat infantem, il-
licitè positum à se in eodem lecto, est irre-
gularis huius speciei.

De

De dispensatione super Ir-
regularitate per homicidiū
vel mutilationem
contracta.

Homicidiū siue mutilatio duobus mo-
dis contingere potest, voluntariè aut
casu & vtrumque dupliciter, scilicet apertè
vel occultè. Si quis est causa homicidij, seu
mutilationis alterius voluntariè & apertè,
cum eo ad ordines solus Papa dispēsat. Item
cū eo, qui est causa homicidij voluntariè et
occultè, ut habetur in Concil. Trid. sess. 24.
Cap. 6. de Refor. cuius verba sunt ista: Licet
Episcopis in irregularitatibus omnibus, &
suspensionibus ex delicto occulto prouen-
tientibus, excepta ea, quæ oritur ex homi-
cidio voluntario, & exceptis aliis deductis
ad forum contentiosum, dispensare: in qui-
buscunq; casibus occultis, etiam sedi Apo-
stolicæ reseruatis, delinquentes quoscunq;
sibi subditos in Diœcesi sua per se ipsos, aut
Vicarium ad id specialiter deputandum, in
foro conscientiæ gratis absoluere, imposta
poenitentia salutari. Quòd si quis non ex
proposito, sed casu vel se defendendo alium
occisi-

DE IRREGULARITATE.

occiderit, seu mutilauerit, potest cognita
causæ veritate ab Episcopo super huiusmo-
di irregularitate dispensationem obtainere,
iuxta eiusdem Concil. decret. sess. 14. Cap.
7. de Refor. cuius verba sunt ista. Cū etiam
qui per industriā occiderit proximum, &
per insidias ab altari auelli debeat: qui sua
voluntate homicidium perpetrauerit, etiā si
crimē id, nec ordine iudicario probatum,
nec alia ratione publicum, sed occultum
fuerit, nullo tempore ad sacros ordines
promoueri possit, nec illi aliqua Ecclesia-
stica beneficia, etiamsi curam non habeant
animatorum, cōferri liceat, sed omni ordine,
ac beneficio, & officio Ecclesiastico perpe-
tuò careat: si verò homicidium non ex pro-
posito, sed casu, vel vim vi repellendo, ut
quis se à morte defenderet, fuisse commis-
sum narretur, quam ob causam etiam ad
sacerdorum ordinum, et altaris ministerium,
& beneficia quæcunque, ac dignitates, iure
quodammodo dispensatio debeatur, com-
mittatur loci ordinario, aut ex causa Me-
tropolitano, seu viciniori Episcopo, qui nō
nisi causa cognita, & probatis precibus, ac
narratis, nec aliter dispensare possit. Ve-
rūm hic illud notandum esse duxi, quod si
Sacer-

Sacerdos occidat aliquem occultissimè, & probabile est infamatum iri eum illud fecisse, nisi celebret, in tali casu, ut Nauarrus in suo Manuali sentit, ei licet sacram facere post debitam contritionem & confessionem ante dispensationem: quia lex naturalis, & diuina de defendenda fama sua præstat legi humanæ de abstinentia à sacro in irregularitate. Idem dicendum venit de Excommunicato occultissimo, in simili periculo infamiæ constituto, & de Moniali incidente occultissimè in Censuram Papalem, posset eo casu communicare, quando aliae ad id tenetur, interesse choro, & aliis, à quibus si abstinaret, fama eius & Monasterij periclitaretur. Et hæc quo ad dispensationem super Irregularitate per homicidiū, vel mutilationem contracta.

Irregularitas quomodo tollatur.

IRregularitas tribus modis tollitur, scilicet, Baptismo, Religionis ingressu, & Dispensatione. Ut autem præsens doctrina facilius intelligatur, sedecim conclusiones ponuntur: quarum prima est ista. Baptis-

H³ mus

mus et si tollat omnem culpā originalem, mortalem & venialem, ac omnem pœnam in Purgatorio, aut in inferno persoluēdam: non tamen aufert pœnam fori exterioris: quia homo potest accusari in iudicio, et puniri de his, quæ ante baptismum fecit, neq; remouet omnem irregularitatem, quæ etiam pœna est.

Secunda conclusio. Baptismus non tollit irregularitatem, quæ oritur ex bigamia, neq; illam, quæ oritur ex defectu natalium.

Tertia conclusio. Baptismo aufertur omnis irregularitas, quæ peccatum adiunctū habet, vt ea, quæ per homicidium, seu mutilationem iniustam contracta est, & illa, quæ oritur ex infamia proueniente ex delicto.

Quarta conclusio. Per baptismum tollitur etiam illa irregularitas, quæ prouenit ex occisione vel mutilatione sine peccato, vt in Iudice, prout sentit D. Antoninus 3. part. suæ summæ, tit. 28. licet aliqui oppositum teneant.

Quinta conclusio. Religionis ingressu tollitur irregularitas quæ contrahitur non ex proprio delicto, vt illa, quæ ex defectu natalium oritur, tales absque alia dispensatione

DE IRREGULARITATE. 55

tione ad ordines promoueri possunt, sed non ad dignitates, seu prælaturas.

Sexta conclusio. Dispensatione Summi Pontificis omnis irregularitas aufertur, cū de iure positio sit, in quo Papa plenam dispensationem habet: circa verò ea, quæ sunt iuris naturalis, vel diuini, puta articulos fidei, ac sacramenta nouæ legis, dispensare nequit, nisi per modum interpretationis, seu quatenus dispensatio declarationem importat.

Septima conclusio. Irregularitas homicidij, seu mutilationis membra quomodo- cunq; & quotiescunq; voluntariè sit contracta ante baptismum, per baptismum deletur: contracta verò post baptismum, dispensatione solius Papæ tollitur.

Octaua conclusio. In irregularitatibus ex delicto occulto cōtractis, ea excepta, quæ ex homicidio voluntario prouenit, & aliis ad forum contentiosum deductis, Episcopus ex permisso Concil. Trid. sess. 24. Cap. 6. de Refor. dispensare potest.

Nona conclusio. Episcopus ex cōcessione eiusdē Concil. sess. 14. Cap. 7. de Refor. potest dispensare cū eo, qui vim vi repellendo, ut se à morte defendet, alium interfecit.

DE IRREGULARITATE.

Decima conclusio. Episcopus cū homicida casuali in minoribus tantūm secundū iura antiqua dispensare poterat, sed iam vi-
gore prædicti Concil. Trid. etiam in sacris,
cognita tamen causæ veritate, ac narratis &
probatis precibus ac aliis, quæ ad cognitio-
nem causæ facere videntur.

Vndecima conclusio. Cum homicida voluntario, etiam sine peccato, Episcopus dispensare non potest, neq; in ordine, neq;
in officio, sed tantūm in beneficio simplici,
ne egeat: in beneficio autem curato, solus
Papa dispensat.

Duodecima conclusio. Episcopus potest dispensare cū Religioso apostata à religio-
ne, minores ordines suscipiente in apostas-
ia, si tamen habitum non deposituit: secus
liberari non valet, nisi per Summum Pon-
tificem.

Decima tertia conclusio. Episcopus di-
spensat cum acolyto, qui scienter, sine ta-
men malitia, sed potius quadam simplici-
tate Sacerdoti aliquem rebaptizanti mini-
strauerit, ubi factum est occultum.

Decima quarta conclusio. Episcopus di-
spensat cum ministrantibus in ordine non
suscepto ad usum antè receptorum.

Decime

DE IRREGULARITATE. 56

Decima quinta conclusio. Episcopus dispensat cum ordinatis ab Episcopo, qui loco ac dignitati renunciauit, in minoribus, & in maioribus ordinibus, si id ex ignorantia probabili factum erit: secus si scienter, vel ignorantia crassa & supina, tunc solus Papa dispensat.

Decima sexta et ultima conclusio est ista. Episcopus dispensat cum ordinatis ignorantibus ab Episcopo haeretico, schismatico, deposito, degradato, interdicto, excommunicato, simoniaco in susceptis & suscipiens: at si prudenter factum est, eo casu solus Papa dispensat: Formula autem dispensandi super irregularitate est ista. Ego auctoritate, qua fungor, dispenso tecum super irregularitate, siue irregularitatibus, quam aut quas cōtraxisti, propter hanc vel illam causam (aut si dubium erit) dicitur, si quā, vel quas contraxisti, & habilito te executiōni, susceptioni (si nondum est promotus) & executioni ordinum, & officiorum tuorum, in quantum de iure mihi conceditur. In nomine Patris, & Filii,
& Spiritus sancti,
A M E N.

H 3

Si

DE IRREGULARITATE.

Si pius Lector hanc materiam fusiūs habere voluerit, videat D. Thomam, Caiet. Syl. Ant. Nauar. Villadieg. & Rot. decis. quos authores, et multos alios doctissimos, & ab Ecclesia approbatos pro mea mediocritate in editione huius mei opusculi publicæ utilitatis causa diligenter perlegi.

De Censuris Ecclesiasticis FINIS.

APPENDIX
DE VSVRIS
ET CAMBIIS.

Authore eodem.

Deut. 23.

Fratri tuo absq; vsura, id quod indiget, cō-
modabis, vt benedicat tibi Deus, &c.

PATAVIA,
Excudebat Matthæus Nenningerus,
Superiorum consensu,

M. D. LXXXIX.

ATTRAH
DE VASARIS
ET CAMPANIA

Augusti cogent.

• . . . . .
• . . . . .
• . . . . .

ATTRAH
Excellens impensis M. Comitissimis
Sedationem conuenientem

M DE TIZZI

DE V S V R I S.

S V R A, vt ab eius definitione, D E O auspice, exordiamur, est lucrum illicitū, quod appetitur, vel accipitur ex mutuo: peccatum verò usuræ est ipse appetitus, vel acceptio lucri illiciti ex mutuo: vnde qui aliquid pecunia æstimabile ultra id, quod mutuo dat, expectat, exceptit, vel accipit, usurarius est.

Vsura ex genere suo est peccatū mortale, vt pote quia homines à regno Dei excludit, Psal. 14. Quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? Sequitur: Qui pecuniam suam non dedit ad usuram, & munera super innocentem non accepit: propterea in sacris literis expressè prohibetur, Leuit. 25. Si attenuatus fuerit frater tuus, nō accipies ab eo usuram, Deut. 23. Fratri tuo absq; usurra, id quo indiget, accōmodabis, vt benedicat tibi Dominus in omni opere tuo. & Luc. 6. Mutuum date, nihil inde sperantes: vbi Christus prohibet nedum lucrum ex mutuo, pacto

D E V S V R I S.

int̄erueniente, sed etiā speratum, quod est plus: vnde usura etiam mentalis est prohibita iure diuino euangelico, & quamuis prior pars dicti Saluatoris nostri, scilicet, Mutuum date, cōmuniter contineat consilium: posterior verò, scilicet, Nihil inde spe rantes, semper continet præceptum, ne qui mutuat, aliquid amplius expeſet.

Usura communiter à sacris Doctoribus diuiditur in realem & mentalē. Usura Realiſ est lucrum illicitū, quod ex pacto tacito, aut expresso ratione mutui recipitur: Usura verò mentalis est lucrum illicitum, quod accipitur ex mutuo, intentione principali recipiendi id, sine tamen pacto expresso, aut tacito: vnde usura mentalis non dicitur mentalis ea ratione, qua alia peccata mentalia dicuntur, eò quod sint actus interio- ris voluntatis, sine verbo & opere cōsequuto, vt homicidium mentale dicitur volun tas occidendi, & furtum mentale, dicitur voluntas furandi, non consequuto opere: sed eo quod capitur sine pacto expresso, aut tacito, ex sola mentis intentione, qua mutuans mutuat, vt aliquid aliud sibi redatur. Nec hic obstat, quod multi respōdere solent, nempe se talia non recipere pro usu-
ris,

ris, sed pro interesse, aut Cambiis: quia non omnes qui mutant nomen, rem ipsam mutant: videant ergo tales, ne sic mutatis nominibus, seipso fallant, & perdant.

Vsura requirit pactum expressum, aut tacitum, aut intentionem principale lucrandi aliquid ex mutuo: nam minus principalis, & secundaria intentio lucrandi non sufficit ad constituendā vsuram, sicut communiter Theologi & Canonistæ tenent. Hic tamen sciendum venit, quod nullum nec principale, nec minus principale lucrum, tanquam de iure debitum, ex mutuo expectari potest: secus tanquam remuneratorium ex gratia, & non ex iustitia debitū. Quare iuxta communem opinionem Doctorum, asserimus quod tam principaliter, quam secundariò, lucrū amicitiæ & gratitudinis ex mutuo sperare possumus. Ex his igitur primò colligitur, non esse peccatum expectare lucrū aliquod ex mutuo mediante amicitiæ & gratitudine, secundò quod nō sit usurarius, qui mutuat cum spe, quod aliquid plus sibi reddetur quam dedit, si eo animo id faciat, quod non desineret id facere, quamvis nihilo plus, quam mutuauit, sibi reddendum foret: cùm talis spes sit secun-

DE VSURIS.

cundaria, & non principalis. III. colligitur non esse peccatum, si mutuans accipiat aliquid ab eo, cui mutuauit bona fide, existimans id sibi amanter & gratis dari: secus autem si existimaret, id sibi non dari libera voluntate, sed coacta, tunc peccaret accipiendo, etiam si à principio sola charitate mutuasset. IIII. ex dictis infertur, quod non peccet qui accipit aliquid in mercedem laboris numerandi magnam summam à se, vel à suis suscepiti: quam non vi mutui, sed ob laborem numerandi accipit. Similiter neq; qui capit aliquid pro sumptu, & labore mittendi pecuniam mutuatam longè absenti.

De lucro societatis.

Est quæstio in materia de usuris, & meo iudicio magni mometi: An aliqui possint inter se societatem ita cōtrahere, ut alter salua sorte principali, aliquid ultra illam, sine usura capiat? Cui quæst: responderem affirmatiuè, si seruetur sequens modus, qui consistit in faciendo tres contractus: quorū primus sit, quo alter conferat pecuniam, & alter operam & industriam ad commune lu-

lucrum, & damnum. Secundus, quo qui operam & industriam confert, assecuret alteri sortem principalem, iusto precio sibi ab eo in id constituto, aut altero tanto ex lucro remisso. Tertius, ut qui sortem assecurat, etiam assecuret alteri lucrum certum pro incerto, iusto etiam in id precio constituto, aut altero tanto ex lucro remisso. Qui modus dicitur licitus cessante omni fraude usuraria, & simulatione, & infamiae periculo. Quare contractus societatis, quo quis dat alicui centum, eo pacto, ut sibi reddantur quinque in anno pro sua parte lucri ex eis querendi, salvo capitali, iustificari non potest. Item contractus societatis cum aliquo ex pacto, ut ipse teneatur assecurare capitale, & aliquam partem lucri, est illicitus. Vnde solùm per tres contractus prædictos, licetè fieri potest, ut in contractu societatis, saluum maneat capitale, ne quis igitur in detrimentum animæ suæ erret, modum superius præscriptum diligenter attendat. Insuper illud etiam hic obseruandum est, quod ex mutuo vero, vel palliato, lucrum licetè queri non potest; sed bene ex contractu societatis seruatis seruandis.

Con-

D E V S V R I S.

Constitutio D. N. Sixti
Papæ V. super contracti-
bus Societatum.

NE quis societatis nomine, seipsum in usurarum voragine Deo, hominibusq; odiosam, sacris Canonibus damnatam, & Christianæ charitati contrariam immergit, & dum vanas, & terrenas diuitias quaerit, veras ac cœlestes amittat, operæ precium duxi, hic constitutione Sanctiss: D.N.Sixti V. Papæ super contractibus societatum inserere, quæ sic habet: Detestabilis avaritiaq; ingluuies &c. & infrâ dānamus, & reprobamus omnes & quoscunque contractus conuentiones & pactiones posthac ineundos, seu ineundas, per quos, seu per quas cauebitur personis, pecunias, animalia, aut quaslibet alias res societatis nomine tradētibus, vt etiam si fortuito casu quamlibet iacturam, damnum, aut amissionem sequi contingat, sors ipsa, seu capitale semper saluum sit, & integrum à socio recipiente restituatur, siue vt de certa quātitate, vel summa in singulos annos aut menses durante, societate respondeatur: Statuimusq; huiusmodi contractus. cōventiones & pactiones vſu-

vsurarios, et illicitos posthac censeri debere, atq; in posterum nō licere iis, qui pecunias, vel animalia, aut alias res, in societate tradent de certo lucro ut præfertur, percipiendo inter se pacisci, & cōcordare: neq; etiam siue ad certū, siue ad incertum lucrum conuenerint socios, qui ea recipient ad sortem, seu capitale saluum & integrum, vbi illud casu fortuito perierit, vel amissū erit reddendū quoquis pacto, aut promissione sibi obligare: ac ne de cetero societas ineantur sub huiusmodi pactis & constitutionibus, quę usurariam prauitatem sapiunt, districte interdicimus, & prohibemus.

Sed potius cūcti nouerint societas huiusmodi, cùm in posterum unus pecuniam, animalia, aut alias res & bona, alter verò operam, vel industriam confert, purè, sincrè, & bona fide, sicut decet, iustis & æquis conditionibus & pactis, secundū iuris dispositionem, ac sine vlla prorsus fraude, palliatione, aut usurariæ prauitatis labore, aut suspicione ineundas, seu contrahendas esse, ita, vt nō ad certam summam, aut quantitatem ab omni periculo & damno, vt præfertur, immunem lucri nomine persoluendā, neq; ad capitale, si casu fortuito perit, restituendā.

DE VS VRI S.

tuendum, socius accipiens teneatur: Si verò finita societate ipsum capitale extat, ei qui illud in societatem contulerit, restituatur, nisi socio recipienti fuerit communictum, aut aliter inter ipsos contrahentes super eo legitimè conuentum sit. Ac præterea iidem contrahentes, fructus, expensas, & damna in commune conferant, & prout æquum & iustum fuerit, sibi communi-cent, atque diuidant.

Decernentes, si qui contractus, conuentiones, & pactiones in futurum contra nostram huiusmodi prohibitionem de facto initi fuerint, nullam ex eis tanq; per hanc eandem constitutionē nostram damnatis, & reprobatis, etiam si iuramēto, aut in forma Cameræ Apostolicæ, vel aliâs quomodolibet roborati fuerint, obligationem ciuilem, aut naturalem oriri, nullamq; actionem realē, aut personalem, nec iudicis officium, neque aliud quocunque ius cuiquam competere, neque quo ad sortem, seu capitale integrum recuperandū, quod casu fortuito perierit, aut amissum erit, neque quo ad certas summas, & quātitates in singulos annos aut menses, lucri socialis nomine promissas, Si qui verò in posterū sub-

præ-

prædictis cōditionibus et pactis contrahere
temerè præsumpserint, aut prætextu simi-
lium contractuum, conuentionum, & pa-
ctionum societatis nomine initorum, qui
hucusque durant, ad exactionem dictæ lor-
tis, seu capitalis, siue illius pretij & valoris
postquā illud in toto, vel in parte casu for-
tuito perierit, aut amissū sit, aut certæ sum-
mæ, vel quantitatis annuæ, aut menstruæ si-
bi promissæ in futurum procedere ausi fue-
rint, eos vniuersos & singulos in pœnas
contra manifestos usurarios, & fœneratores
à sacris Canonibus & Cōciliis generalibus
latas & promulgatas, eo ipso incurrere, &
cōtra illos vti manifestos usurarios et fœne-
ratores via iuris, aliisque opportunis reme-
diis procedi posse & debere: sicq; ab omni-
bus censeri, & ita quoad præmissa vniuersa
& singula per quoscunq; Iudices & Com-
missarios quauis auctoritate fulgentes, etiā
causarum Pallatij Apostolici Auditores, ac
S. R. E. Cardinales (sublata eis & eorum
cuilibet quauis aliter iudicādi, & interpre-
tandi facultate & auctoritate) vbiique iudi-
cari, declinari, & diffiniri debere, nec nō ir-
ritum & inane, si secus super his, per quos-
cunq; quauis auctoritate scienter, vel igno-

I ranter

D E V S V R I S.

ranter contigerit attentari. Mandamus ve-
rò vniuersis & singulis locorū Ordinariis,
per quascunq; Prouincias, & Regna Chri-
stiani Orbis constitutis, & quibusuis no-
stris & Sedis Apostolicæ, etiā de latere Le-
gatis, ac Vice Legatis, cæterisq; Officialibus,
præterim Prouinciarum & locorum sta-
tus nostri Ecclesiastici, vt in suis quisque
Ciuitatibus, Diœcesibus, Prouinciis, & lo-
cis præsentem nostram cōstitutionem pu-
blicari, & inuiolatè obseruari curent: & cō-
tra personas, quæ in futurum præter & con-
tra prohibitionem hanc nostram pacisci,
aut exigere ausæ fuerint, tanquam publicos
vsurarios, & fœneratores per viam accusa-
tionis, vel denuntiationis, aut inquisitio-
nis, & ex mero officio, prout eis videbitur,
procedant: reosq; culpabiles repertos con-
dignis pœnis, vt suprà dispositum est, affi-
ciant, inuocato etiam, si opus fuerit, auxi-
lio brachij secularis. Nō obstantibus qua-
rumcunque Ciuitatum, Prouinciarum, &
locorum iuramento, confirmatione Apo-
stolica, vel quavis alia firmitate roboratis
statutis et cōsuetudinibus, Priuilegiis quo-
que indultis et literis Apostolicis, quorum-
cunque tenorum existant, siue per modum

con-

constitutionis et legis perpetuæ quomodo-
libet concessis, etiam sæpius approbatis, &
innouatis: quæ omnia volumus cuiquam
de cætero suffragari. Ut autem præsentes li-
teræ ad omnium notitiâ deducantur, néue
aliquis earum ignorantiam prætendere va-
leat, volumus ut illæ in valuis Basilicarum
Principis Apostolorum de Vrbe, & Sancti
Ioannis Lateranen: & Cancellariæ Apo-
stolicæ, atque in acie Campi Floræ per ali-
quem ex nostris Cursoribus de more pub-
licentur, dimissis et affixis earum exemplis
in acie, & valuis prædictis, earumque tran-
sumptis, etiam impressis, Notarij publici
manu subscriptis, & sigillo personæ in di-
gnitate Ecclesiastica constitutæ munitis, ea-
dem prorsus fides in iudicio, & extra illud
vbique gentium & locorum habeatur, quæ
eisdem originalibus haberetur, si essent ex-
hibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino ho-
minū liceat hanc paginam nostræ damna-
tionis, reprobationis, statuti, interdicti, pro-
hibitionis, decreti, mandati, & voluntatis
infringere, vel ei ausu temerario contra ire.
Si quis autem hoc attentare præsumperit,
indignationē Omnipotentis D E I, ac Bea-
torum PETRI & PAVLI Apostolorum

I 2 eius

D E V S V R I S.

ei⁹ se nouerit incurſurū. Dat. Romæ apud
Sanctū Marcum. Anno incarnationis Do-
minicę, Millesimo, Quingentesimo, Octua-
gesimo sexto. Duodecimo Kal. Nouemb.
Pontificatus Nostri, Anno secundo.

De Interesse.

Interesse in genere, est **damnum emergēs**,
& **lucrū cessans**, seu est id quod mutuans
perdit de suis rebus, aut desinit lucrari, eō
quod mutuat, vel eo quod statuto die non
soluitur.

Vnde duplex est interesse, alterum **damni emergentis**, alterū **lucri cessantis**. Exem-
plum **damni emergentis**: vt si quis habet
pecunias, quibus reficiat domū ne corruat,
aut emat triticum in ætate in alimenta to-
tius anni, quas mutuat, & quia eas ad cōsti-
tutum diem nō accipit, domus corruit, vel
triticum carius emit: **damnum ex hoc mu-**
tuanti subsequutum, dicitur **interesse dam-**
ni emergentis. Exemplū **interesse lucri ces-**
santis, vt si quis mercator habeat pecunias,
quibus merces emere vult ad negotiadū,
& eas alicui mutuat, qui p̄fixo termino
non restituit: **lucrum autem**, quod ob id

mu-

mutuans facere cessat, dicitur suum interesse lucri cessantis. Quare ob mutuum, interesse sine usura peti potest in duobus casibus, vel ratione damni emergentis, vel ratione lucri cessantis, vbi culpa, aut mora in solutione præcessit: nam interesse lucri cessantis, accipi non potest ab eo, qui culpa caruit, nec moram in solutione adhibuit. Item, nec quando reuera, & coram Deo mutuans negotiari non vult, sed fingit se velle: ex his ergo patet, quod longè alia sit ratio soluendi interesse lucri cessantis, à ratione soluendi usuram, & per consequens non rectè infertur illud esse illicitum, eò quod usura sit illicita: cum à separatis & diuersis non fiat illatio. Quare mutuans alteri, petens lucrum, quod illius causa omittit, nullam iniustitiam committit.

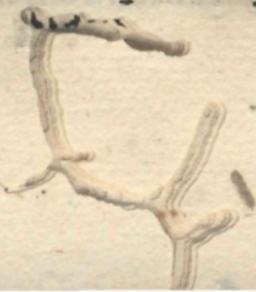
Ad maiorem autem eid: huius doctrinæ ponuntur aliquot conclusiones, quarum prima est ista. Qui cogitur soluere interesse, vel usuras creditoris suo, eò quod mutuarius non soluit ei mutuum statuto tempore, licet potest recipere ab eo illud, quod sic soluit, & etiam compensationem iacturæ, quam fecit vendendo res suas minoris, quam valerent, aut emendo necessaria pu-

D E V S V R I S.

ta triticum, vinū, & alia id genus maioris. Secunda conclusio. Mutuans alteri petens lucrū, quod illius causa omittit, nullam cōmittit iniustitiam. Tertia conclusio. Volens reuera emere aliquod prædium, aut domū, quæ sibi aliquid annuatim redderet, si talē pecuniam alteri mutuat, præsertim promittenti recompensationem, potest accipere, et petere ab eo prouentum, quem ex illo prædio, vel illa domo recepturus erat, quoad pecunia redditia fuerit. Quarta conclusio. Qui nolunt, vel non possunt negotiari, si mutuant, ratione interesse lucri cessantis, non possunt quicquā iustè accipere. Quinta conclusio. Mercatores illi, qui certa pecuniæ summa, & non maiori negotiantur, & aliam quam habent, mutuant ad interesse, usuram committunt: quia talis nullum interesse verum lucri cessantis, prætendere possunt, sed solum fictum & inane.

De monte pietatis.

Montes pietatis ad subueniendum pauperibus, in Italia, & in aliis terris hoc modo instituuntur, Princeps, Prælatus aut Dominus, vel homo opulentus, aut Ciuitas donat, seu relinquit aliquā quantitatē tritici,

tici, vel pecunia numerata alicui loco, seu Reipublice, ea lege, ut mutuo dentur pauperibus, pignoribus acceptis, & quod exiguum aliquod soluat singulis mensibus pro quantitate accepta, & pro tempore quo eam non soluerint, & hoc pro victu & salario ministrorum, qui curam custodiendi dictum tritium, aut pecuniā mutuandi & recuperandi, seruandi & restituendi, pignora tempore opportuno habet: Ita quod aliquid amplius ultra sortem mutuo datam singulis mensibus capitur ad praedicta onera sustentanda. Quod aliquibus visum est viturarium: Primò, quia mutuans palam capitaliquid ultra sortem mutuo datam. Secundò, quia alioquin liceret cuilibet homini pio priuato deputare aliquam pecuniam, aut tritium ad mutuandum pauperibus, ea lege, ut acciperet aliquid ultra sortem pro salario, labore, & cura custodiendi, mutuandi, pignora capiendo, & restituendi ea, tempore opportuno, quod tamē secundum omnes, est falsum. Tertiò, quia non videntur pauperes teneri custodire magis pecuniam aut tritium, quod sibi de illo moe pietatis mutuandum est, quam præfati homines deputati teneantur: quia non est suum, nec est

D E V S V R I S.

futurum suum quo ad vsq; mutuo acceperint: Verùm his rationibus non obstantibus, asserendum est prædictos montes pietatis licitos esse. Primò, quia Leo Papa X. in **Concil. Lateranen:** fsl. 10. etiam eos per Bullam patentē approbauit, affirmás idem fecisse Prædecessores suos Paulum II. Sextum IIII. Innoc. VIII. & Iulium II. & laudans eorum institutores, & concionatores, qui eos persuaserunt, & Pontifices maximos, qui magnas indulgentias eorum amplificatoribus concesserunt. Neque aliquis dicere potest, quòd Concilium in tali declaratione errare potuerit: cùm hæc declaratio pertineat ad legē diuinam, & ad materiam definiendi, an aliquid sit peccatum mortale nec ne, in qua Concilium errare non potest. Hic sciet Lector, quòd Doctores communiter tenent iustum esse, vt ministri, quibus iniunctū est onus custodiendi, mutuandi, & recuperandi mutuo datū, aut recipiendi, seruandi, restituendi pignora pauperibus, suam mercedem honestam habeāt: à quo autem hanç illi habere debent, in hoc diuersitas consistit: nam aliqui dicunt, quòd ipsi montes, aut ciuitates, quæ tales ministros suscipiunt, teneantur illis dare

dare honestam mercedem pro suis laboribus, & non pauperes. At reuera pace illorum dictum sit, oppositum est asserendum, nempe quod pauperes, ad quos emolumenntum illorum montium peruenit, teneantur, & non ipsi montes, aut ciuitates, à quibus cōstituūtur: vtpote quia id apertè sensit Concil: Lateran: sess. i o. dum pro ratione suæ decisionis subiicit illa verba: Qui commodum sentit, onus quoque sentire debet; sed patet prædictas pecunias, aut triticum non esse data, vel relicta ciuitatibus, siue ciuibus ad commodum illorum, quatenus sunt tales: sed ad commodum pauperum, et si perirent, aut imminuerentur, illis solis perirent, aut diminuerentur, & non aliis: ergo ab ipsis pauperibus ministri montium pietatis mercedem honestam habere debent, Item quia custodia rei ad illum pertinet secundum ius, ad cuius commodum, & utilitatem custoditur, & cui perit, aut lucri fit: sed pecunia, & triticum prædicta, pauperū solūm commodis seruiunt: ergo ad illos etiam solos pertinebit illorum custodia, & consequens ipsis debent contribuere, & cōferre id quod fuerit necessarium ad soluēdam iustam mercedem ministris, qui datis

D E V S V R I S.

fideiussoribus idoneis, subierunt curam & laborem custodiendi & mutuādi triticum, pecuniam, chirographos, & recipiendi custodiendi pignora, solutiones recuperandi, & pignora restituendi.

Ad argumenta autem in cōtrarium adducta, respondetur, & ad primum sic, quod pauperes mutuū accipientes, nihil soluunt ratione mutui, sed ratione custodiz, & administrationis montis, qui eorum commodis custoditur & regitur. Ad secundum respondetur, magnum discrimen esse inter hominem pium priuatum, de quo in arguento & montem pietatis: quia illius pecunia sua est, et si nollet mutuare, cogi non posset, at dominium pecuniæ montis pietatis penes communitatem pauperum est, ea lege, ut tota eius vtilitas pauperibus cedat, per quod in effectu sit sua, & administrator montis habet officium et obligacionem mutuandi, & ad id cogi potest. Ad tertium respondetur negando custodiā illius montis ad alios, quam ad pauperes principaliter pertinere: cum in eo principaliter vtilitas ipsorum respiciatur, quod prefatum Concil. loco citato exprimit illis verbis: Cum pauperes commodum sentiant, etiam

etiam impensam, quæ parua est, sentire debent. Quare nihil video, quod in re tam pia, ac sancta, & per tantum Concilium approbata damnandum est. Nec obstat, ut aliqui dicunt, quod melius esset cōstituere aliquem redditum annum, quo sine onere aliquo, pauperibus mutuaretur: Primò, quia hoc esse melius illo, non arguit illud esse malum: ut, virginitas est melior matrimonio, tamen nō sequitur, matrimonium esse malum, cùm sit vnum de septem Sacramentis legis euangelicę: secundò, quia Cōcilium Lateranen: iudicauit præfatum modum cōstituendi montem pietatis esse bonum: tertio, quia pecunia, qua constituerendus esset annuus redditus in stipendum pro administratione, adimeretur monti, & diminueret illum: quartò, quia ex illa sola pecunia, qua præfatus annuus redditus pro ministris constaret, posset constitui mons alius exiguis alicui populo, satis sufficiens & aptus.

De fructibus dotis non solutæ.

Quæ-

D E V S V R I S.

Quartitur utrum sit usura percipere fructus, ratione dotis non solutæ? Ad hanc questionem omnes ferè Doctores respondēt negatiuè, nempè non esse usurā capere fructus dotis nō solutæ: at in assignatione causæ, seu rationis, sunt varij. Aliqui dicunt quod sit licitum, quia maritus non capit eos vi mutui, veri vel palliati, sed ratione damni emergentis, aut lucri cessantis: Quæ tamen ratio mihi non probatur, ex quo sequeretur illa admissa: quod quando certum esset, aut verisimile maritum nullum damnum suarū facultatum passurum ob dotem non solutam, prædictos fructus accipere non posse, vel si pateretur aliquod damnum nequiret capere fructus, nisi posita ratione inter illud damnum emergēs, vel lucrum cessans, & valorem fructuum: ita ut unum alterum nō excederet, sed exæquaret: quod repugnat antiquissimæ consuetudini, quæ nunquam huiusmodi rationes, & calculum admisit: Alij dicunt illud esse licitum, quia maritus accipit eos ratione damni emergentis, quod patitur in sustentanda uxore: quæ ratio minus conuenit, quia uxorem sustentare, non est pati damnum, sed potius debitum officiū præstare.

stare: Alij asserunt, iustū esse percipere fructus dotis non solutæ propter onera matrimonij iustendanda, ad quæ maritus teneatur, quorum vñus est dotis custodia: quæ ratio non satisfacit, ex quo custodia dotis, & rectus eius usus, tantum abest, ut dici debat onus matrimonij, vt potius subleuamen, & adiutorium eius: Alij dicunt id licere, quia pater tenetur ad alendam & sustentandam filiam suam: vnde fructus praedictos videtur donare pro alimentis filiæ, donec dotem soluat: neq; enim hæc est idonea ratio, quia nimis restringit textum, qui aliâs æquè omnes videtur includere, siue dentur pro dote filiæ, siue sororis, vel nepitis, vel cuiuslibet alterius extraneæ. Quare ratio conuenientissima, saluo semper meliori iudicio, qualicunque sit percipere fructus dotis non solutæ est, quia dos traditur in vxoris patrimonium ad sustentationem onerum matrimonij, & intentio dantis est ut conseruetur, & nō consumatur, & quod oneribus matrimonij inferuiat. Vnde qui dotem dat, aut promittit, non solum illam expreſſe promittit, sed etiam præsumitur tacite promittere pro praedictis oneribus, tantum emolumentum, quantum ex dote illa

D E V S V R I S.

illa soluta, salua ea existente, potest facere, siue decerpere aliquis homo mediocri prudentia, & diligentia praeditus ab illo tempore, quo illa est soluenda, & ab eo, quo incipit maritus praedicta onera sustinere usq; ad solutionem, nulla habita ratione alterius damni, vel lucri cessantis mariti, cui sententiæ generalis consuetudo consentit. Verum siue unam, siue alteram rationem, ex adductis lector complectatur, parum refert, sufficiet tamen illi ad questionem principalem propositam redeuntes, quod secundum communem opinionem Doctorum, percipere fructus dotis non solutæ, non sit usura. Quare ex praedictis, sine ullo scrupulo, primò dicimus quemlibet maritū posse fructus dotis non solutæ percipere, non computando eos in dotem promissam in quantumlibet longum tempus, solutio dotis differatur, modo obligatio soluendi dotem, esset ad præsens tempus, & expresse in contrarium actum non sit: Secundò per eandem rationem concludo, maritum posse licet pacisci cum eo qui dotem promisit, & non soluit, ut quoadusque soluat in singulos annos ad sustentandum onera matrimonij, tantum, parum plus vel minus

minus soluat, quantum aliquis mediocris
prudentiae & diligentiae ex illa dote, ipsa
salua capere posset, ut Panor. Didac. & So-
tus etiam tenent: tertio colligo, quod vxor
vidua, vel separata, non peccet accipiendo il-
lad incrementum dotis, ea salua: quia non
recipit illud ad usuram ex mutuo palliato:
sed ut quoddam onus promissum: quartò,
per hanc eandem rationem, possunt defen-
di statuta illarum regionum, quibus caue-
tur, ut qui dotem promittit, et heredes eius,
quousque illam soluant, & maritus qui re-
cipit eam, & heredes eius donec restituant
illā vxerī viduæ, aut separatæ, certum quid
ex centum singulis annis soluant: quia si-
cut dictū est, non iubent illud solui, ut us-
oram mutui veri, aut palliati, sed ut quod-
dam debitum certum subrogatū loco de-
biti incerti, quod pro conseruatione dotis,
tacite promisit, qui eam dedit. Et haec de
fructibus percipiendis ratione dotis non
solutæ.

De Censibus.

IN constitutione cuiuscunque census, vt seruerur iustitia, & usura evitetur, octo
ve-

D E V S V R I S.

ueniunt obseruanda: Primò, quòd venditor certum quid, puta domum, siue prædiū in quo census constituatur assignet, secus erit census fictitius, & non realis: Secundò quòd illud solum illius solutioni obligatum remaneat, & non ipse, neque alia sua bona: Tertiò, quòd pretium iustum solvatur: Quartò, quòd statim illud totū tradatur: Quintò, quòd venditori optio detur, totum aut partem, quando, aut quomodo melius sibi videbitur redimendi: Sextò, quòd venditor ad redimendum censum non obligetur: Septimò, quòd prædicto pereunte, census pereat: Octauò, quòd prædiū in quo census constituitur, reddat saltem tantūm, quantum census venditus valet. Quod si constitutioni noui census aliqua istarum conditionum defuerit, præsumptione usuræ non carebit: Census autem constituitur super re vendentis, et non ementis, nam vendēs debet designare rem aliquā super qua imponat censum, & alias emat illum, illi rei impositum.

Hæc materia de venditionibus, & emptionibus censuum, facilius per sequentes conclusiones intelligetur. Prima ergo conclusio est, Venditores censuum pereunte re

cen-

censuali, puta prædio, siue domo super quā
fuerant impositi, non tenentur, ad restitu-
endum pretia pro ea accepta: neq; obligan-
tur amplius ad soluendum census: quia pe-
reunte re censuali, cui census inhæret, ipse
quoque census perit: cessante enim causa,
cessat & effectus. Secunda conclusio, Res il-
la sola super qua census imponitur, obliga-
tur ad id, & non persona, neq; alia eius bo-
na: quia contra naturam est venditionis &
emptionis, vt venditor se & sua bona, ad
perpetuam securitatem rei venditæ obliget.
Cum res empta periens post traditionem,
emptori, & nō venditori pereat. Tertia cō-
clusio, Venditor census iustè potest se suaq;
obligare ad assecurandum quod res censua-
lis, puta domus, siue prædiū, super quo im-
ponitur census, sit suum, & possit super il-
lo imponere illum censum: non tamen se-
quitur, quòd se debeat obligare ad soluen-
dum censum illi prædio impositū, quam-
uis illud pereat, cùm id iniustum sit: Quar-
ta conclusio. Qui emit prædia, aut pecora ab
his qui nō habent, aut plura, quā m̄ habent,
et ea eisdem locat, usurarius est. Similiter,
qui emit censum super prædio, quod nō est,
aut non tantos prouentus affert, quantus

K est

DE VSURIS.

est census, usuram committit. Quinta conclusio. Qui sua bona onerat huiusmodi censibus ad quædam minus necessaria, siue ad superflua, vel interdum etiam ad noxia vel turpia, grauiter peccant, & inde saepe cotingit, ut dum census constitutos, soluere nequeunt, facilè fidem fallant, & decoquunt, relictisq; vxoribus, ac liberis cum magno detrimento publicæ, priuatæq; rei, solum mutent & aufugiant. Quare quamuis emptio nouorum censuum licita esse possit: tamen securius est ab illa, quantum fieri potest abstinere, nisi octo conditiones superius numeratae concurrant. Sexta conclusio. Census super sola persona constitutus sine designatione aliquorum bonorum, est illicitus, & usura palliata, ideo talis contractus, siue census personalis à Christiana Repub. est expellendus, & uti usurarius verè vel præsumptiuè censendus & iudicandus.

Constitutio Pii Papæ V. super Censibus.

UT quilibet sciat quomodo tuta cōscientia Census constitui debeant ultra prædicta, operæ pretiū duxi, hīc extrauagantem
Pij

Pij V. fœlic. recordationis inserere, cuius tenor sequitur. Cùm onus Apostolicæ seruitutis obeūtes cognouerimus innumeros celebratos fuisse, & indies celebrari censuū contractus, qui nedum, non cōtinentur intra limites à nostris antecessoribus, eisdem contractibus statutos, verūm etiā quod derius est, contrariis omnino pactionibus propter ardenter avaritiæ stimulū, legum etiam diuinarum manifestum contemptū præ se ferunt: non potuimus animarum prout tenemur saluti consulentes, & piarum mētium petitionibus, etiam satisfacientes, tam graui morbo, lātiferoq; vene no salutari antidoto, non mederi. Hac igitur nostra cōstitutione statuimus censur, seu annum redditum creari, constituiūc nullo modo posse, nisi in re immobili, aut quæ pro immobili habeatur, de sui natura fructifera, & quæ nominatim certis finibus designata sit. Rursum nisi verè in pecunia numerata, præsentibus testibus, ac Notario, & in actu celebrationis instrumenti, non autem prius recepto integro, iustoq; precio. Solutiones, quas vulgò anticipatas appellant, fieri, aut in pactum deduci prohibemus. Conuentiones directè, aut in-

D E V S V R I S.

directè obligantes ad casus fortuitos, eum
qui alias ex natura contractus non tenetur,
nullo modo valere volumus. Quemadmo-
dum nec pactum auferens, aut restringens
facultatem alienandi rem censui supposi-
tam: quia volumus rem ipsam semper, &
liberè, aut sine solutiōe laudemij, seu quin-
guagesimæ, aut alterius quantitatis, vel rei,
tam inter viuos, quām in vltima voluntate
alienari. Vbi autem vendenda sit, volumus
dominum census, aliis omnibus præferri,
eiisque denuntiari conditiones, quibus ven-
denda sit, etiam per mensēm expectari. Pa-
cta cōtinentia morosum census debitorem
teneri ad interesse lucrī cessātis, vel ad Cam-
bium, seu certas expensas, aut certa salario,
aut ad salario, seu expensas medio iuramē-
to creditoris liquidandas, aut rem censui
subiectam, seu aliquam eius partem amitt-
tere, aut aliud ius ex eodem contractu, siue
aliundè acquisitum perdere, aut in aliquā
pœnam cadere, ex toto irrita sint, & nulla.
Imò & censem augeri, & nouum creari su-
per eadem, vel alia re in fauorem eiusdem,
aut personæ per eum suppositæ pro censi-
bus temporis, vel præteriti, vel futuri om-
nino prohibemus. Siçut etiā annullamus

pacta

pacta continentia solutiones onerum ad eum spectare, ad quem aliâs de iure, & ex natura contractus, non spectarent. Postremò census omnes in futurum creandos, nō solùm re in totum, vel pro parte perempta, aut infructuosa in totum vel pro parte effecta, volumus ad ratam perire: sed etiam pro eodem pretio extingui, non obstante etiam longissimi temporis, ac immemorabili, imò centum, & plurium annorū præscriptione, non obstantibus aliquibus patetis directè, vel indirectè, talem facultatem auferentibus, quibuscunq; verbis, aut clausulis cōcepta sint. Cùm verò traditione pretij, redditus extinguendus erit, volumus per bimestre ante, id denuntiari, cui pretium dandum erit, & post denunciam, intra annum tamen, etiam ab inuito, precium repeti posse, & vbi precium, nec volens intra bimestre soluat, nec ab inuito intra annum exigatur, volumus nihilominus quando- cunq; redditum extingui posse, prævia tamē semper denuntia, de qua suprà: nō obstantibus his, de quibus suprà, idque obseruari mandamus, etiā quòd pluries, aut non pluries denunciatum fuisset, nec vñquam effetus sequutus fuisset. Pacta etiam continen-

D E V S V R I S.

tia pretium census, extra casum prædictum ab inuitio, aut ob pœnam, aut ob aliam causam repeti posse omnino prohibemus, cōtrahitusq; sub alia forma posthac celebrandos feneratios iudicamus, & ita illis propterea nō obstatibus, quicquid vel expresse, vel tacitè contra hæc nostra mādata dari, remitti, aut dimitti contingat, à fisco volumus posse vendicari. Hanc autem salutiferam sancionem, nedum in censu nouiter creando, verum etiam quod in creato, quocunq; tempore alienando, modò post publicationem constitutionis creatus sit, perpetuò & in omnibus seruari volumus. Declarantes pretium semel censui cōstitutum, nunquam posse ob temporum, aut cōtrahentium qualitatem, seu aliud accidens, nec quoad vltimò contrahentes, minui vel augeri. Et licet legem ipsam ad contractus iam celebratos non extendamus, illos tamen omnes, in quos sub alia forma peruerterunt census, hortamur in Dōmino, vt singulos contractus censuræ bonorum religiosorum subiificant, & animarum saluti consulant. Non obstantibus &c. Datum Romæ Anno M. D. LXVIII. 14. Kalend. Februarij.

Sum-

Summarium præfatæ constitutionis.

Ex allegata extrauagante PII V. sanctæ memoriae, multa ut etiam elegantiissimè Doctor Nauarrus in suis commentariis resolutoriis de usuris notat, inferuntur: & primò quod per eam probatur seruandas esse in cuiusque census constitutione, ut sit licitus, & iustus, omnes octo conditiones, quas suprà numerauimus. Prima quidem, quod census debet constitui super re certa immobili. Secunda, quod illa sola res remaneat illi censui subiecta. Tertia, quod pretium iustum detur. Quarta, quod totum pretium simul soluatur. Quinta, quod venditor possit redimere, siue extinguere totum, vel partem. Sexta quod venditor non obligetur ad redendum. Septima, quod re censuali pereunte, census pereat. Octaua, quod res censualis reddat tantum, quantum est census.

Secundò, per hanc extrauagatam probatur, & infertur, quod census non potest constitui nedum super sola persona constituentis, sed nec etiam super aliqua alia re corporali, vel spirituali, nisi sit res immobilis, aut quæ pro immobilili habeatur, sitq; frugifera,

D E V S V R I S.

fera, & finibus certis designata, ea inquam ratione, ut perdata, vel pereunte illa, pereat et census.

Tertiò infertur, quod hæc constitutio Pij V. inducit multa specialia in solutione census: Primum quod propter morā soluendi illum, nulla poena amissionis rei censuariæ, vel partis eius incurritur, etiam si conuentio de illa incurrenda præcederet: Secundū quod non incurritur etiam obligatio ad interesse lucri cessantis, etiam si conuentio de illa incurrenda præcederet: Tertiū quod non incurritur etiam obligatio soluendi certas impensas, iuramēto partis liquidandas: Secūs de obligatione ratione damni emergentis: ex quo de illa nulla fit mentio.

Quartò sequitur, quod census creati, & creandi post hanc extrauagantem, possunt redimi in totum, & pro parte, & quod non solum pereunt perempta re, cui sunt impositi, sed etiā pars eorum pro rata partis peremptæ. Item quod paria sunt, rē perire, vel infrugiferam fieri: nam ita perit census ob hoc, sicut ob illud.

Quintò, per hanc extrauagantem Pij V. videntur excludi omnes cōstitutiones censuum, quæ non fiunt per emptionē, & venditio-

ditionem, vel alium contractum sibi æqui pollentem, per quem quis constituit alteri censum in re sua ob aliquod precium.

Sexta quòd extrauagans disponit de censu, quem quis imponit, & vendit super re sua, & non de illo qui tradit rem suam alteri, vt sibi aliquid annuū soluat: vndē quærenti an liceat post prædictam constitutio- nem tradere alicui prædium valoris mille ducatorum, reseruato sibi annuo censu, adiecta pœna, vt cessante illo soluere per triē- nium, possit recipere prædium traditum? Respondeo quod sic: secùs de censu consti- tuto per venditionem, & emptionem: nam à diuersis, non fit illatio.

Septimò & vltimò infertur, quòd nullo iure, neq; per hanc extrauagantem videtur expresse statutum, vt census constituatur in sola pecunia numerata, neq; quantum pre- cium debeat pro eo solui: quia pro varietate Regionum, temporum, & pro copia vel penuria ementium, vel vendentium, aut mercium, vel pecuniæ nume- ratæ, precia rerum va- riantur.

DE CAMBIIS.

Cambiū propriè est cōmutatio vnius rei pro alia: secundū verò usurpatiō nem vulgi, est omnis cōtractus pecunię pro pecunia, non gratuitus, siue sit permutatio, siue emptio, siue depositum: et diuiditur in reale, & siccum. Cambium siccum est, quo Campsor prius dat, quā accipiat: Reale verò è contra, quo Campsor prius accipit pecuniam quām det. Verūm hac & aliis diuisiōnibus omissis, septem possunt dici genera Cambiorum, Primum ratione officij mutuandi. Secundum per minutum, quo præsens pecunia pro præsenti commutatur. Tertium per literas. Quartum per translationem realem. Quintum ob interesse. Sextum pro custodia. Septimum per commutationē pecuniæ præsentis pro absente. Ad cuius doctrinæ euidentiā tria noto. Primò quod secūdum communē sententiam permutatio est antiquior emptione, quæ cepie post inuentam pecuniam: inuenta autē fuit pecunia, vt esset pretiū, quo necessaria vitæ emerentur, & vt rerum venaliū esset mensura quedā publica: deinde sequuta est permutatio pecuniæ p pecunia, & ars cambiādi, quæ est ars negotiandi pecuniis vtrō ci troq; dandis, & accipiēdis, quæ ordinata ad quæ-

quærendam sustentationē, vel alium finem honestum, est licita, ex mente Diui Thomæ. Secūdō noto quòd licet primus finis pecuniaæ sit emptio, & venditio: sunt tamen alij secūdarij, in quos ea licitè vtimur, ita vt excepto mutuo, et accōmodato licitè prēbens eam, potest capere pretiū pro eius vsu: Qui autem mutuat, & fingit se locare in aliquē vsum prædictorū, sicq; aliquid pro vsu eius accipit, peccat coram Deo cordium scrutatore. Tertiō noto, quòd in cōmutatione & cambio pecuniaæ, non potest accipi aliquid ultra iustū valorem pecuniaæ, quā dat ratio ne cambij, quatenus est permutatio, nisi accedat alia iusta ratio accipiendi: Vnde qui dat nunc vnam pecuniām pro alia maiore, post vñ vel duos menses reddenda, iniuste facit: quia talis vult accipere ré maioris valoris, p re minoris valoris, via permutatio nis, quod minimè licet, & secūdū Hostien: vsura est. His ergo stantibus, ponuntur sequentes conclusiones, quarum prima est: Primum Cambium, vocatū officium mu tuandi, secundū communiorem opinionē Doctorū licitum est: nā à Repub: potest cōstitui officiū mutuandi egentibus cōstituto aliquo paruo lucro reddēdo à mutuatariis ultra sortē pro labore & salario ministro rum,

DE CAMBIIS.

rum, ad instar montium pietatis, vt supra dictum est. Secunda conclusio. secundum Cambium in ordine vocatum per minutū, quo quis præsentem pecuniā pro præsenti commutat, puta quadrantes pro Iuliis, vel Iulios, siue regales in coronatos, aut è contra, Iulios in quadrantes, florenos in cruciferos, vel coronatos in florenos, est iustum, modo fiat ex officio cum moderato lucro assignato. Tertia conclusio. Tertium cambium vocatum per literas est licitum, et reipublicæ necessarium: quia per illud virtualliter transfertur pecunia de uno loco in aliū quantumlibet remotum virtute literarum, quibus efficit campsor, ut tradatur tanta pecunia in alio loco, quanta ei datur in loco vbi ipse dat literas, & aliquid amplius pro iusta mercede, ad eius tamen iustitiam, primò requiritur, ut seruetur æqualitas valoris inter pecuniam datam, & accipiendā. secundò, quod campsor non accipiat plus iusta mercede. tertio, requiritur quod campsor qui dat pecunias soluendas in aliis remotis locis, sciat vel probabiliter credat, quod persona, cui dat, habeat pecunias, vel fidem, & voluntatem satisfaciendi literis, quas de soluendis illis sibi tradit, quartò ad iusti-

iustitiam Cambij per literas, requiritur ut locus in quo est soluēda pecunia, longè distet à loco in quo dantur literæ: alioquin esset Cambiū de tempore ad tempus, quod non licet, & non de loco ad locum, quod licet. **Quarta conclusio,** Quartum Cambium per translationem realem, quod fit prius emendo, vendendo, permutoando, vel alio modo querendo pecuniam valentem, minoris in aliqua prouincia, quam in alia, & transferendo, postea illam realiter ad aliam prouinciam, vbi aliquo respectu pluris valet, licitum est, et si aliqui contrarium dicant. **Quinta conclusio,** Quintum Cambium ob interesse, quo campor recipit aliquid ultra sortem, ratione damni emergentis, vel lucri cessantis, quod campor incurrit, est iustum & licitum: quia & mutuare sic liceret, ut suprà dictum est, dummodò iuxta extrauagantem PII V. infrà positam, non à principio certum interesse præfigatur in Cambiis. **Sexta conclusio,** Sextum Cambium, quo quis lucratur ob custodiā pecuniarum, sicut lucrantur Argentarij, siue Bancarij authoritate publica constituti, ad custodiendas pecunias, quas Iudices iubent, apud eos deponi ea lege, ut habeant

cas

DE CAMBIIS.

eas paratas ad reddendum simul , ac petitæ
fuerint, & librum rationum depositarum,
& redditarum pecuniarū, salua iusta mer-
cede pro tempore, quo penes eos fuerint,
est licitum, quia utile Reipub: & per conse-
quens tale officium est dignum salario pu-
blico, vel priuato. Septima cōclusio, Septi-
mum Cambium , quod fit per cōmutatio-
nem præsentis pecuniaæ pro absente, est etiā
licitum, siue fiat per emptionē, siue fiat per
permutationē, vt quando Campsor dat vel
accipit pecuniam in vno loco, vt det, vel ac-
cipiat eandem cum lucro in alio loco: nam
pecunia secundū D. Thomam , & recep-
tam sententiam , quatenus pecunia est, cō-
mutari potest, & ex eius cōmutatione , lu-
crū queri : Octo enim possunt esse in causa
quare vna moneta potest valere pluris, vel
minoris, quam alia. Primū, diuersitas me-
talli. secundū, diuersitas bonitatis eius-
dem metalli. tertium diuersitas formæ &
pōderis. quartum diuersitas locorū. quin-
tum reprobatio totalis, vel partialis. sextū
diuersitas temporum. septimum copia, vel
defectus. octauum absentia, vel præsentia;
quandoquidē præsens pecunia pluris valet
ex se, quam absens præsenti, ceteris paribus,

cō

et quod ex se requirat laborem, impensam,
& periculum in traducendo.

Bulla Pontificia de Cambiis.

IN Cambiis ut seruetur iustitia, ultra praedita, attendi, & obseruari debent Contenta in extrauagante Pij V. quæ sic habet:

In eam, pro nostro pastorali officio curam diligenter incumbimus, & infrà. Primum igitur damnamus ea omnia Cambia, quæ sicca nominantur, & ita cōfinguntur, ut contrahentes ad certas nundinas, seu ad alia loca, cambia celebrare simulent, ad quæ loca ij qui pecuniam recipient, literas quidem suas Cambij tradunt, sed non mittuntur, vel ita mittuntur, ut transacto tempore vnde processerunt, inanes referantur, aut etiam nullis literis traditis, pecuniam ibi deniq; cum interesse reposcitur, vbi cōtractus fuerat celebratus: Nam inter dantes, & recipientes usque à principio ita conuenerat, vel certè talis intentio erat, neque quisquam est, qui in nundinis, aut locis supradictis, huiusmodi literis receptis, solutionem faciat. Cui malo simile etiam illud

est,

DE CAMBIIS.

est, cùm pecuniæ, siue depositi, siue alio nomine facti Cambij tradantur, vt posteà eodem in loco, vel alibi cum lucro restituantur, sed & in ipsis Cambiis, quæ realia appellantur interdum (vt ad nos perfertur) campsores præstitutum solutionis terminum, lucro ex tacita, vel expressa conditio ne recepto, seu etiā tantummodo promisso, differunt. Quæ omnia nos usuraria esse declaramus, & ne fiant, districtius prohibemus. Porrò ad tollendas quoque in Cambiis, quantū cum Deo possimus, occasiones peccandi, fraudesq; fœnectorum, statuimus, ne deinceps quisquam audeat, siue à principio, siue aliâs certum est determinatum interesse, etiam in casu non solutionis, pacisci, neq; realia Cambia, aliter quām pro primis nundinis, vbi illæ celebrantur, vbi verò nō celebrantur, pro primis terminis, iuxta receptum locorum usum, exercere, abusu illo prorsus reiecto, cambia pro secundis, & deinceps nundinis, siue terminis exercendi. Curandum autem erit in terminis, vt ratio habeatur longinquitatis, & vicinitatis locorum, in quibus solutio destinatur, nedum longiores præfigūtur, quām loca destinatae solutionis desiderant, fœnerandis

randi detur occasio. Datum Romæ apud
Sanctum Petrum, Anno incarnationis do-
minicæ, Millesimo Quingentesimo Septu-
agesimo primo. Kalend. Febr. Pontificat.
nostrí Anno sexto.

Summarium Bullæ Pontifi- ciæ de Cambiis.

EX hac extraugante P II V. multa colli-
guntur, primùm, quòd per cambia sic-
ca debeant intelligi sola & omnia cambia
sicca & simulata: per realia autem veniunt
sola & omnia cambia vera. secundò colli-
gitur quod ad iustitiam cambij per literas,
requiritur quòd campor sciat, vel probabi-
liter credat, eum cui dat pecunias, posse sol-
uere vbi promittit, et quod literæ dentur ad
alium locū distantem. tertiò quòd sit usura,
illud lucrum quod capiūt Campores no-
mine cambij, vel recambij à debitoribus
sola ratione dilationis datæ ad soluendum:
secus alia iusta causa. quartò colligitur, q
licet iure communi ante prefatam extraua-
gantem Pij V. licuisset conuenire à princi-
pio, vel postea ante terminum solutionis
super interesse verisimili, ut certū quid sol-

L uer-

DE CAMBIIS.

ueretur: tamen post eam, non licet in hac materia cambiorum per literas: secus in aliis, cum a iure antiquo non recedatur, plusquam ex primitur. Quod tamen limitandum est quoad forum conscientiae, quando certificatio esset aequa coram Deo. Quinto ex hac extrauagante infertur, quod non possint exerceri cambia, nisi quoad proximas nundinas, vel proximos terminos, ad soluendum cambia, praefigi consuetos. Quod prout etiam notat doctissimus Nauarrus in suo Manuali confessariorum, videtur limitandum esse quoad effectum carius cambiendo ad secundas vel tertias nundinas, quam ad proximas: quandoquidem extrauagans Pij V. felic: record: non videtur prohibere, nec maior dilatio detur debitori, sine ultimo maiori lucro Camporis. Sexto & ultimo, ex hac pontificia constitutione, non video quomodo possint defendi illi qui mutuant Regibus, & Principibus pecuniam sub promissione soluendi 5.8. aut 10. pro centum in anno, quod non committant usuram, maximè loquendo, & intelligendo de iis, qui pecuniam, quam mutuant, non habent paratam ad exercendam mercaturam, nec ad prædia, aut census emendos. Item talis

talis contractus, uti usurarius, est damnans
dus & reiciendus: quia huiusmodi lucrum
neque ad lucrum Cambij septimæ speciei,
neque ad quoduis aliud iustum reduci po-
test: propterea consulo diuitibus, & viris
pecuniosis, mercaturam non exercentibus,
neq; intendentibus emere prædia, vel cen-
sus, etiā si non mutuarent, ut sine ullo tem-
porali lucro & augmento, sed gratis prin-
cipaliter mutuent suas pecunias prædictis
Principibus, aut ab eis emant certos cen-
sus, iusto pretio, cum cōditionibus, de qui-
bus suprà in titulo de Censibus, & tūc me-
lius saluti animarum, quæ omnibus diui-
tjis huius seculi est præferenda consulent.
Hæc sunt candide lector, quæ mihi de Usu-
ris & Cambiis sentienda, tenenda, et obser-
uanda videntur, saluo semper iudicio, &
censura Sanctæ matris Ecclesiæ, cui me, &
omnia mea scripta submitto: perlege ergo
ea, & si rem votis parem feci, Omnipotenti
Deo, gratiæ referantur: Sin autem, da veni-
am: ego enim secundū ingeniali mihi præ-
stiti vires, quod potui feci. Bene vale, & si
hanc materiam fusi habere cupis, videas
D. Thom, 2. 2. quæst. 58. 59. 66. & 78.
sanctū Antoninum secunda parte suę Sum.

C A S V S

mæ. Ricard. in 4. sent. Sotum lib. 6. de iust.
& iure. Didacum Couarruias à Leyua,
tom. primo & secundo. Martinum Nauar-
rum in suis cōmentariis resolutoriis, quos
insignes authores, & alios in editione hu-
ius mei opusculi, publicæ vtilitatis causa
perlegi, communioriq; opinioni adhæsi.

C A S V S E P I S C O- P A L E S.

CA S V S reseruati Episcopo, sunt in
duplici differentia: Quidam de iure,
& quidam de cōsuetudine generali. Casus
reseruati Episcopo de iure, communiter &
sacris Doctoribus ponuntur quinque, vi-
delicet:

I.

Percussio Clerici violenta, si est leuis: quia
si est enormis, Papæ reseruatur.

II.

Peccatum Clerici, propter quod incurrit
irregularitatem.

III.

Incendium malo animo factum ante de-
nuntiationem, & qui damni, vel iniuriaz
causa

causa, vites, seu arbores alienas inciderint.

III.

Excommunicatio maior, quam Conditor
Canonis, nec sibi, nec alteri reseruat.

V.

Peccatum propter quod indicenda esset so-
lennis, & publica pœnitentia, sed iam
non est in usu.

CASUS verò Episcopo reseruati de con-
suetudine generali, licet & ipsi regulariter
ponantur quinq;: tamen iuxta sententiam
doctissimorum virorum sunt sedecim, sci-
licet.

I.

Homicidium voluntarium, actu exteriori
perpetratum.

II.

Crimen falsarij, et iste casus multa comple-
titur.

III.

Violatio ecclesiasticæ libertatis: sed iam est
Papalis.

IV.

Sacrilegium quod tria respicit, scilicet per-
sonas, loca, & res.

C A S V S E T I

V.

Sortilegia, diuinationes, incantationes, &
his similia.

VI.

Incestus in primo & secundo gradu con-
sanguinitatis vel affinitatis.

VII.

Defloratio virginum, vi oppressarum, vel
seductarum.

VIII.

Matrimonium clandestinum, seu contra
interdictum Ecclesiæ contractum.

IX.

Coitus cum brutis, & contra naturam.

X.

Blasphemia publica Dei & Sanctorum.

XI.

Oppressio puerorum.

XII.

Cognoscens carnaliter baptizatum, vel il-
lam, cuius cōfessionem Sacramentalem
audiuit.

XIII.

Baptizans filios suos, extra causam necessi-
tatis.

XIII.

XIII.

Tenentes ad Baptismum, aut Confirmationem filios suos, extra causam necessitatis.

XV.

Exercentes usuram publicam.

XVI.

Percussores Parentum suorum.

Isti ergo sunt casus, à quibus nullus inferior Episcopo absoluere potest, nisi speciali indulto suffultus, aut in articulo mortis, quo casu, quilibet Sacerdos ritè ordinatus, plenitudinem potestatis, & quo ad censuras, & quo ad peccata habet.

Forma absoluendi pœnitentes.

Misereatur tui Omnipotens Deus, & dimissis omnibus peccatis tuis, perducat te ad vitam æternam, Amen.

Indulgentiam, & absolutionem omnium peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens, & misericors Dominus, Amen.

CASVS EPICOPALES.

Dominus noster I E S V S C H R I S T V S
per suam piissimam misericordiam te ab-
soluat, & ego authoritate ipsius, qua in hac
parte fungor, absoluo te à vinculo excom-
municationis minoris, si teneris, & ab om-
nibus peccatis tuis: In nomine Patris, et Fi-
lij, & Spiritus Sancti, Amen.

Passio Domini nostri I E S V Christi,
meritum beatæ M A R I Æ semper virginis,
& omnium Sanctorum, & quicquid boni
feceris, et mali sustinueris, sint tibi in remis-
sionem peccatorum, augmentum gratiarum,
& præmium vitæ æternæ,

A M E N.

T R A C T A T V S D O C T O R I S
Cattanei à Mediolano Ordinis Prædicato-
rum, Illustrissimi Domini Archipræfulis,
ac Principis Salisburgensis, Theologi, de
Censur: Ecclesiasticis, cum Appendice
de Usuris & Cambiis,

F I N I S.

Salvo per omnia iudicio Sedis Apostolicæ.

INDEX

I N D E X
Eorum quæ in hoc Tractatu
Doctoris CATTANEI Or-
dinis Prædicatorum
continentur.

De Excommunicata-
tione. fol. 2

Quotuplex sit Excommunicatio.	fol. 3
Quid sit Excommunicatio.	5
Quotuplex sit Excommunicatio iuris.	6
Casus, in quibus ob violentas manus Cle- rico allatas, Excommunicatio non in- curritur.	8
De causa Excommunicationis.	9
De effectibus Excommunicationis.	11
Excommunicatio quando dicitur nulla, et quando iniusta.	12
Forma absoluendi ab Excommunicatione in foro exteriori.	14
Excommunicationes Papæ reseruatæ per Bullam cœnæ Domini.	14

I s De

I N D E X.

De Interdicto.

Quid sit Interdictum.	folio 16
Quotuplex sit Interdictum.	17
Interdictum à iure quomodo incurra-tur.	18
Interdicto quæ prohibeantur.	19
Pœnæ violentium Interdictum.	21
Quis possit interdicere.	22

De Suspensione.

Quid sit Suspensio, & quotuplex sit.	23
Casus, in quibus Suspensio iuris incur-ritur.	24
Quomodo Suspensio relaxetur.	28
Annotationes in suspensionem propriè sumptam.	30

De Depositione.

Quid sit Depositio, & quomodo differat à suspensione & Degradatione.	32
Quis possit deponere.	33
Depositus à quo restituï possit.	34
Forma restituendi depositum.	35

De

I N D E X.

De Degradatione.

Degradatio quid sit, & quotplex. fol.	36
Degradatio actualis à quo fieri debeat.	37
Degradatus à quo restitui possit.	38
Clerici an possint torqueri, & à quo.	40

De Irregularitate.

Irregularitas quomodo differat à suspē- sione, & quid sit.	41
Quot sint species Irregularitatis.	24
De prima specie Irregularitatis.	43
De secundā specie Irregularitatis.	44
De tertia specie Irregularitatis.	46
De quarta specie Irregularitatis.	47
De quinta specie Irregularitatis.	50
Quis possit dispensare super Irregulari- tate per homicidium, seu mutilatio- nem contractā.	53
Quomodo tollatur Irregularitas.	54

D E

I N D E X.

D E V S V R A. fol. 1

De Lucro societatis.	fol. 2
De Interesse.	6
De Monte Pietatis.	7
De Fruſtibus dotis non solutæ.	10
De Censibus.	12

D e Cambijs. 17

Casus Episcopales.	22
Forma absoluendi pœnitentes.	24

I N D I C I S F I N I S.

3.6.14.

Quod sunt verba Vocativa quinque
appellor, nominos vocor, Ciceror,
nuncopor; s.

Quot sunt verba substantia
qualior: que. Sum, fio
fio et ~~et~~ existo.

Hiero:

Non queruntur in Christianis
initia, sed finis: s.

et laqueo venient et a deo supercesserunt
pulie suis obtulerunt sibi et sic permisit
speciebus. ¶ Sicut enim dicitur et verbum eius
non traxit anima nullum. ¶ Isagitta se
lata p dieci aquiloni in tribus in circuio
animata et demoto in circuio. ¶ Cibis vero
terre non mille et verum nulla a deo traxit. ¶
Quoniam ergo sine anima sunt et ut cuiuslibet
de mortibus videntur. ¶ Jamque per circuitum